

श्री भवानीप्रसाद जी

हलदौर (विजनीर) निवासी द्वारा पुस्तकालय गुरुकुल
कांगड़ी विश्वविद्यालय को सवा दो हजार पुस्तकें संप्रेम भेंट ।

पुस्तकालय, गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय

पुस्तक संख्या

226
226

पंजिका संख्या

33,206

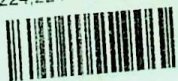
पुस्तक पश्चात् प्रकाश की निशानियां लगाना
वर्जित है । कोई न्यून पन्द्रह दिन से अधिक समय
तक पुस्तक अपने पास नहीं रख सकते ।

ॐ

ॐ
लोक प्रसारक

224,224

33207

33.206

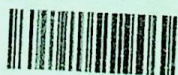
CHECKED 1973

Initial

॥ अथ वासिष्ठीहवनपद्धतिप्रारम्भः ॥

COMPILED

224,224

33207

Handwritten text in Devanagari script, likely a library stamp or title, located in the top right corner. The text is arranged in several lines and includes a Swastika symbol at the bottom.

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ वासिष्ठीहवनपद्धतिः ॥ तत्रादौप्रतिज्ञा । विष्णुर्विष्णु
 विष्णुरद्य ॐ नमः परमात्मने श्रीपुराणपुरुषोत्तमाय । अद्य श्रीब्रह्मणो द्वितीयपराद्धे श्री
 श्वेतवाराहकल्पे वैवस्वतमन्वन्तरे अष्टाविंशतितमेयुगे कलियुगे प्रथमचरणे जंबूद्वी
 पे भरतखण्डे आर्यावर्तात्तर्गतब्रह्मावर्तैकदेशे महाश्मशाने आनन्दवने अविमुक्तवा
 राणसीक्षेत्रे गौरीमुखे त्रिकंठकविराजिते बौद्धावतारे वर्तमाने यथानामसंवत्सरे
 अमुकायने महामांगल्यप्रदे मासानां मासोत्तमे मासे अमुकमासे अमुकपक्षे अमु-
 कवासरान्वितायाममुकतिथावमुकदिनर्क्षे अमुकराशिस्थिते मूर्धे अमुकराशिस्थि
 तेषु रविचंद्रभौमबुधगुरुशुक्रशनिपुंससुशुभनामयोगे शुभकरणे एवंगुणविशेषण
 विशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ परमेश्वराज्ञारूपमकलशास्त्रश्रुतिस्मृतिपुराणोक्तफलप्रा

वा. ह.

॥१॥

मिकामः अमुकगोत्रोत्पन्नः अमुकशर्माऽहमात्मनः सपुत्रबांधवस्य ग्रहकृतराजकृत
 सर्वविधपीडानिवृत्तिपूर्वकनैरुज्यदीर्घायुःपुष्टिधनधान्यसमृद्धयर्थं नवग्रहमखेनय-
 क्ष्ये इतिसंकल्पः। अथवरणं पटमंडपादिकरणंतदभावेऽन्येनाच्छादनमततः स्वस्ति
 वाचनम्^३ स्वस्तिन इंद्रो वृद्धश्रवाः स्वस्तिनः पूषा विवश्ववेदाः स्वस्तिनस्ताक्षर्यो अरि-
 ष्टनेमिः स्वस्तिनो बृहस्पतिर्दधातु १ पूषदश्वामरुतः पृश्निमातरः शुभं यावानो विवदथे
 पुजगमयः अग्निर्जिह्वामनवः मूरचक्षसो विश्वे नो देवा अवसागमन्निह ॥ २ ॥ भद्रं कर्णेभिः
 शृणुयाम देवा भद्रं पश्येमाक्षभिर्यजत्राः स्थिरैरङ्गैस्त्वष्टुवाः सस्तनूभिर्व्यशेम देव हि-
 तं यदायुः ३ शतमिन्नुशरंदो अंति देवा यत्रानश्चक्रा जरसंतनूनाम्। पुत्रा सो यत्र पितरो
 भवन्ति मानो मध्यारीरिषतायुर्गन्तोः ४ अदितिर्द्यौरदितिरंतरिक्षमदितिर्माता सपि-

पद्धति

॥ १ ॥

तासपुत्रः विश्वेदेवास अदितिः पंचजना अदितिर्जातमदितिर्जनित्वम् ५ दीर्घायुत्वायव-
 लायवर्चसे सुप्रजायत्वासहसा अथोजीवशरदः शतम् ६ ॐ यौः शांतिरंतरिक्षः शांतिः
 पृथिवीशांतिराप ओषधेयः शांतिर्वनस्पतयः शांतिर्विश्वेदेवाः शांतिर्ब्रह्मशांतिः सर्वः
 शांतिः शांतिरेवशांतिः सामाशांतिरेधिसुशांतिर्भवतु ॥ ७ ॥ इतिस्वस्तिवाचनम् ॥
 श्रीगणेशाय नमः ॥ अथ पुण्याहवाचनम् ॥ तत्रादौ ब्राह्मणकरे शिवा आपः
 संतु । ब्राह्मणवचनं सौमनस्यमस्तु एवं अक्षताः पांतु मांगल्यमस्तु पुष्पाणि पांतु श्रीर-
 स्तु तांबूलानि पांतु ऐश्वर्यमस्तु दक्षिणाः पांतु आरोग्यमस्तु दीर्घायुः शांतिः पुष्टिस्तुष्टिः
 श्रीर्यशो विद्या विनयो वित्तं बहु पुत्रं बहु धनं चायुष्यं चास्तु यं कृत्वा सर्ववेदयज्ञक्रियाक-
 रणारंभाः शोभनाः प्रवर्तन्ते तमहमोंकारमादिकृत्वा ऋग्यजुः सामाथर्वणाशीर्वचनं व

हुक्नुपिमतंसमनुज्ञातं भवद्भिरनुज्ञातः पुण्यं पुण्याहं वाचयिष्ये वाच्यतामिति ब्राह्मणव-
चनम् पुनर्यजमानो ब्रूयात् व्रतनियमतपः स्वाध्यायक्रतुदमदानविशिष्टानां सर्वेषां
ब्राह्मणानां मनः समाधीयताम्, ब्राह्मणाः समाहितमनसः स्मः यजमानो ब्रूयात् प्रसी-
दन्तु भवंतः ब्राह्मणाः प्रसन्नाः स्मः ततो यजमानः अवनिकृतजानुमण्डलः कमलमुकुल-
सदृशमंजलिं शिरस्याधाय दक्षिणेन पाणिना जलपूर्णं सुवर्णकलशं धारयित्वा भूमौ
पात्रद्वये स्थापिते प्रथमपात्रे किञ्चिदुदकं पातयेत् तत्र ब्राह्मणावदेयुः ॐ शान्तिरस्तु
पुष्टिरस्तु वृद्धिरस्तु ऋद्धिरस्तु अविघ्नमस्तु आयुष्यमस्तु आरोग्यमस्तु शिवमस्तु
शिवं कर्मास्तु कर्मसमृद्धिरस्तु पुत्रसमृद्धिरस्तु वेदसमृद्धिरस्तु शास्त्रसमृद्धिरस्तु
धनधान्यसमृद्धिरस्तु इष्टमंपदस्तु अरिष्टनिर्गमनमस्तु यच्छ्रेयस्तदस्तु । ततो द्विती-

धनधान्यसमृद्धिरस्तु इष्टमपदस्तु आरिष्टानिरसनमस्तु यच्छ्रेयस्तदस्तु । ततो द्विती-

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

यपात्रेपातयेत् यत्पापमवल्याणतद्दूरप्रतिहतमस्तु । पुनः प्रथमपात्रेपातयेत् । उत्त-
रोत्तरे कर्मण्याविघ्नमस्तु उत्तरोत्तरमहरहरभिवृद्धिरस्तु उत्तरोत्तराः क्रियाः शुभाः
शोभनाः संपद्यन्ताम् तिथिकरणमुहूर्तनक्षत्रग्रहलग्नाधिदेवताः प्रीयन्ताम् तिथिकरणे
सुमुहूर्ते सनक्षत्रे सग्रहे सदैवते प्रीयेताम् । अग्निपुरोगा विश्वे देवाः प्रीयन्ताम् इन्द्रपुरो-
गामरुद्रगणाः प्रीयन्ताम् । माहेश्वरीपुरोगा उमामातरः प्रीयन्ताम् । वसिष्ठपुरोगा ऋषि-
गणाः प्रीयन्ताम् । अरुंधतीपुरोगा एकपत्न्यः प्रीयन्ताम् । ब्रह्मपुरोगाः सर्वे वेदाः प्रीयं-
ताम् विष्णुपुरोगाः सर्वे देवाः प्रीयन्ताम् ऋषयश्छन्दांस्याचार्या वेदादेवा यज्ञाश्च प्रीयं-
ताम् ब्रह्मचर्वाह्वणाश्च प्रीयन्ताम् अम्बिकासरस्वत्यौ प्रीयेताम् श्रद्धामेधे प्रीयेताम्
दुर्गापांचाल्यौ प्रीयेताम् भगवती कात्यायनी प्रीयन्ताम् भगवती माहेश्वरी प्रीयन्ताम्

वा. ह.

॥३॥

भगवतीऋद्धिकरीप्रीयताम् भगवतीवृद्धिकरीप्रीयताम् भगवतीपुष्टिकरीप्रीयताम्
 भगवतीतुष्टिकरीप्रीयताम् भगवन्तौविघ्नविनायकौप्रीयताम् सर्वाःकुलदेवताःप्रीयं-
 ताम् सर्वाग्रामदेवताःप्रीयताम् सर्वाइष्टदेवताःप्रीयताम् । पुनर्द्वितीयपात्रेपातयेत्
 हताश्वब्रह्मद्विषःहताश्चपरिपंथिनःहताश्चविघ्नकर्तारःशत्रवःपराभवयान्तुशाम्यन्तु
 घोराणिशाम्यन्तुपापानिशाम्यन्त्वतियः। पुनःप्रथमपात्रेपातयेत्शुभानिवर्धन्ताम्
 शिवा आपःसन्तु शिवाऋतवःसन्तु शिवाअग्नयःसन्तु शिवाआहुतयःसन्तु शिवा
 वनस्पतयःसन्तु शिवाअतिथयःसन्तु अहोरात्रेशिवेस्याताम्निकामेनिकामेनःपर्ज-
 न्योवर्षतु फलवत्योनओषधयःपच्यन्ताम् योगक्षेमोनःकल्पतामशुक्रांगारकबुधबृह-
 स्पतिंशनैश्चरराहकेतसोमसहिताआदित्यपुंगवाःसर्वेग्रहाःप्रीयताम् भगवान्नाराय-

पद्धति

॥३॥

णः प्रीयताम् भगवान्पर्जन्यः प्रीयताम् भगवान्स्वामीमहासेनः प्रीयताम् पुरोनुवा
 क्ययायत्पुण्यंतदस्तु याज्ययायत्पुण्यंतदस्तु वषट्कारेणयत्पुण्यंतदस्तु प्रातः सूर्यो-
 दयेयत्पुण्यंतदस्तु । ततोयजमानः सुवर्णकलशं भूमौ निधाय प्रथमपात्रपातितजलेन
 शिरःसंमृज्य सपरिवारं गृहं चाभिषेचयेत् द्वितीयपात्रपातितजलमेकांते पातयेत् ब्राह्म-
 णाः पुनरुचुः—बाह्यं पुण्यमहर्घं च सृष्ट्युत्पादनकारकम् । वेदवृक्षोद्भवं पुण्यंतत्पुण्याहं ब्रु-
 वंतु नः । यजमानो ब्रूयात् भो ब्राह्मणाः मम सपरिवारस्य गृहे पुण्याहं भवंतो ब्रुवंतु (ब्राह्म-
 णाः) ॐ पुण्याहं ३ पुनंतु मां देवजनाः पुनंतु मनसा धियः पुनंतु विश्वा भूतानि जातवे-
 दः पुनीहि मा (पुन ब्राह्मणाः) पृथिव्यामुद्धृतायां तु यत्कल्याणं पुरा कृतम् ऋषिभिः । सि-
 द्धगंधर्वैस्तत्कल्याणं ब्रुवंतु नः (यजमानः) भो ब्राह्मणाः मम सपरिवारस्य गृहे कल्याणं

वा. ह.

॥४॥

भवंतोब्रुवंतु (ब्राह्मणाः) ॐ कल्याणं ३ यथेमांवाचंकल्याणीभावदानिजनेभ्यो ब्र
 ह्मराजन्याभ्याः शूद्रायचार्यायचस्वायचारणायचप्रियोदेवानां दक्षिणायैदातुरिहा
 भूयसमयमेकामः समृद्धयतामुपमादोनमतु (ब्राह्मणाः) सागरस्यचयालक्ष्मीर्महा
 लक्ष्म्यादिभिः कृतां ॥ संपूर्णासुप्रभावाचतांचक्रुद्धिंब्रुवतुनः (यजमानः) भोब्राह्मणाः
 ममसपरिवारस्यगृहेक्रुद्धिंभवंतोब्रुवंतु (ब्राह्मणाः) ॐ क्रुद्धयतामः ३ मत्रस्यक्रुद्धिर
 स्यजन्मज्योतिरमृताअभूमदिवंपृथिव्याअद्वयारुहामाविदामदेवान्स्वज्योतिः (पुन
 ब्राह्मणाः) स्वस्तिस्तुयाऽविनाशाख्यानित्यंमंगलदायिनी । विनायकप्रियानित्यंतांच
 स्वस्तिंब्रुवतुनः (यजमानः) भोब्राह्मणाः ममसपरिवारस्यगृहेस्वस्तिंभवंतोब्रुवंतु
 (ब्राह्मणाः) ॐ स्वस्ति ३ स्वस्तिनइन्द्रोवृद्धश्रुवाः स्वस्तिनः पूषाविश्ववेदाः । स्वस्ति

पद्धति

॥४॥

(ब्राह्मणाः) ॐ स्वास्ति ३ स्वास्ति न इन्द्रावृद्धश्रुवाः स्वास्ति नः पूषा विश्ववदाः स्वास्ति

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

नस्ताक्षर्यो अरिष्टनेमिः स्वास्ति नावृहस्पतिदधातु (ब्राह्मणाः) समुद्रमथनाज्जाता
जगदानन्दकारिका ॥ हरिप्रिया च मांगल्यातां च श्रियं ब्रुवंतु नः (यजमानः) भो ब्राह्म
णाः मम सपरिवारस्य गृहेश्वरस्त्विति भवंतो ब्रुवंतु (ब्राह्मणाः) ॐ अस्तु श्रीः ३ श्रीश्च
ते लक्ष्मीश्च पत्न्यावहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणिरूपमश्विनौ व्यात्तम् इष्णं निषाणामुमइ
षाण सर्वलोकं मइषाण ॥ ततस्ति लकाशीर्वादः अत्रादक्षिणादानम् । ॐ अद्य पुण्याहवाच
नमांगता सिद्धयर्थं पुण्याहवाचकेभ्यो नानानामगोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्य इमां यथाशक्ति
हिरण्यदक्षिणां संप्रददे इति पुण्याहवाचनम् ॥ अथ वरणम् । पूर्वमाचार्यं वृणुयात् पश्चा
त्सर्वेषां वरणम् तद्यथा आचार्यं प्रतियजमानो ब्रूयात् अस्मिन्नासने आस्यताम् आ
चार्यो ब्रूयात् आस्ये ततो यजमानः नमोस्त्वनन्तायेति मंत्रेण पादप्रक्षालनं कुर्यात्

वा. ह.

॥५॥

नमोऽस्त्वनंतायसहस्रमूर्तयेसहस्रपादाक्षिशिरोरुवाहवे सहस्रनाम्नेपुरुषायशाश्वतेस
 हस्रकोटीयुगधारिणेनमः १ नमोब्रह्मण्यदेवायगोब्राह्मणहितायच । जगद्धितायकृष्णा
 यगोविंदायनमोनमः ॥ २ ॥ गंधमाल्यादिभिरभ्यर्च्यॐ युञ्जन्तिब्रध्नमरुषंचरंतंपरिति
 स्थुषः रोचंतेरोचनादिव युञ्जंत्यस्यकाम्याहर्गाविपक्षसारथे शोणाधृष्णूनृवाहसा १
 ॐ अद्येत्यादिनवग्रहमखहोमकर्मकर्तुमेभिश्चंदनतांबूलकुण्डलांगुलीयककमंडलु
 वासोभिराचार्यत्वेनामुकगोत्रं अमुकशर्माणं अमुकवेदाध्यायिनं त्वामहं वृणे आ
 चार्योवृतोऽस्मिइतिप्रतिवचनंदद्यात् ॐ व्रतेनदीक्षामाप्नोतिदीक्षयाप्नोतिदक्षिणाम् ॥
 दक्षिणाश्रद्धामाप्नोति श्रद्धयासत्यमाप्यते इत्यनेनमंत्रेणकुशस्थैर्जलविन्दुभिर्यज
 मानमभिषिञ्चेत् अथाचार्यप्रार्थना आत्मासत्ययश्चास्वर्गेशक्रादीनांवहस्पतिः । तथा

पद्धति

॥५॥

मानमभिषिंचेत् अथाचार्यप्रार्थना आचार्यस्तु यथास्वर्गेशक्रादीनां बृहस्पतिः । तथा

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

त्वं मम यज्ञेऽस्मिन्नाचार्यो भव सुव्रत १ अथ ब्रह्मवरणम् ब्रह्माणं प्रतियजमानो ब्रूयात्
अस्मिन्नासने आस्यताम् (ब्राह्मणः) आस्येत तो यजमानः नमोऽस्तु नन्ता येति मंत्रेण
पादप्रक्षालनं कुर्यात् गंधपुष्पमाल्यादिभिरभ्यर्च्य ॐ अद्येत्यादि नवग्रहमखहोमक
र्मणि न्यूनानाधिकसंरक्षणार्थमेभिश्चंदनतांबूलकुण्डलांगुलीयककमंडलुवासोभिर्ब्रह्म-
त्वेनामुकगोत्रं अमुकशर्माणं अमुकवेदाध्यायिनं त्वामहं वृणे (ब्राह्मणः) वृतोऽस्मि
इति प्रतिवचनम् (यजमानः) यथाचतुर्मुखो ब्रह्मा सर्ववेदधरः प्रभुः । तथा त्वं मम यज्ञेऽ
स्मिन् ब्रह्मा भव द्विजोत्तम ॥ १ ॥ (ब्रह्मा) ॐ व्रतेन दीक्षामाप्नोति दीक्षयाऽऽप्नोति दक्षिणाम्
दक्षिणाश्रद्धामाप्नोति श्रद्धया सत्यमाप्यते ॥ इत्यनेन मंत्रेण कुशस्थैर्जलविन्दुभिर्यज
मानमभिषिंचेत् अथ ऋत्विगवरणम् ऋत्विजं प्रतियजमानो ब्रूयात् इदमासनमास्य

वा.ह.

॥६॥

ताम (ऋत्विक्) आस्ये ततो (यजमानः) नमोऽस्त्वनंतायेतिमंत्रेणपादप्रक्षालनंकुर्यात् गंधपुष्पमाल्यादिभिरभ्यर्च्य ॐ अद्येत्यादिनवग्रहमखहोमकर्माणि हवनंकर्तुमेभिश्चंदनतांबूलकुंडलांगुलीयककमण्डलुवासोभिः ऋत्विक्त्वेनामुकगोत्रंअमुकशर्माणं अमुकवेदाध्यापिनंत्वामहंवृणे (ऋत्विक्) वृतोऽस्मिइतिप्रतिवचनम् (यजमानः) ऋग्वेदःपद्मपत्राक्षोगायत्रःसोमदैवतः अत्रिगोत्रस्तु विप्रेन्द्रऋत्विक्त्वंमेमखेभव १ (ऋत्विक्) ॐ व्रतेनदीक्षामाप्नोतिदीक्षयाप्नोतिदक्षिणाम दक्षिणाश्रद्धामाप्नोतिश्रद्धयासत्यमाप्यते इत्यनेनमंत्रेणकुशस्थैर्जलविन्दुभिर्यजमानमभिषिंचेत् ॥ एवं अध्वर्युहोतारंसदस्यमुपद्रष्टारंचवृणुयात् ॥ अथसर्वेषांप्रार्थना त्वंगुरुइचपितामातात्वंप्रभस्त्वंपरायणम् त्वत्प्रसादाच्चविप्र

पद्धति

॥६॥

अथसवषाप्रार्थना त्वगुरुश्चापितामितात्वप्रमुस्त्वपरायणम् त्वत्प्रसादाच्चविप्र

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पेसर्वमेस्यान्मनोगतम् १ आपदिमोक्षणाथायकुरुयज्ञमतंद्रितः ऋत्विग्भिःसहि
तैःशुक्लैःसंयुतैःसुसमाहितैः२आचार्येणचसंयुक्तःकुरुकर्मयथोदितम् भगवन्सर्वधर्म
ज्ञसर्वधर्मभृतांवर विततेममयज्ञेऽस्मिन्नुपद्रष्टाभवद्विज ३ अथरक्षाभिधानम् तत्रा
दौश्वेतसर्षपतंडुलपूर्णपुटकमादायरक्षामूत्रंसफलदक्षिणाकंगृहीत्वा मंत्रान्पठित्वा
सर्षपाक्षतैर्दिग्रक्षांकुर्यात् ॐ पूर्वेरक्षतुवाराहआग्नेय्यांगरुडध्वजः दक्षिणेपद्मना
भस्तुनैर्ऋत्यांमधुसूदनः ॥ पश्चिमेचैवगोविंदोवायव्यांतुजनार्दनः उत्तरेश्रीपतीरक्षे
दीशान्यांहिमहेश्वरः ऊर्ध्वैरक्षतुधातावोत्थधोऽनंतश्चरक्षतु ॥ अनुक्तमपियत्स्थानं
रक्षत्वीशोममाद्रिधृक् ॥ रक्षामूत्रं ॐ येनवद्धोबलीराजादानवेन्द्रोमहाबलः तेन
त्वांप्रतिवध्नामिरक्षेमाचलमाचल १ यजमानगात्रप्रमाणं अन्येषां प्रमाणंन ॥ इति

वा. ह.

॥७॥

आचार्यादिवरणम्॥ अथकलशस्थापनम् ॐ भूरसिभूमिरस्यदितिरसिन्विश्वधाया
 त्विश्वस्यभुवनस्यधत्री पृथिवीयच्छपृथिवीदृहपृथिवीमाहिःसीः इतिमंत्रेणगं
 धादिभिःपृथ्वीमभिपूज्यहस्तेनस्पर्शकुर्यात् ॐ मानस्तोकेतनयेमानआयुषिमानोगो
 पुमानोअश्वेषुरीरिषः मानोव्वीरानरुद्रभामिताव्वधोर्हविष्मंतःसदमित्वाहवामहेइ
 तिमंत्रेणकलशेगोमयस्पर्शकुर्यात् ॐ धान्यमसिधिनुहिदेवान्प्राणायत्वोदानायत्वा
 व्यानायत्वा दीर्घामनुप्रासितिमायुषेधां देवोवःसविताहिरण्यपाणिःप्रतिगृह्णात्वच्छि
 द्रेणपाणिनाचक्षुषेत्वामहीनांपयोसिइतिमंत्रेणधान्यराशिंकृत्वा ॐ आजिग्रकलशंम
 त्यात्वाविशंत्विन्दवःपुनरूर्यानिवर्तस्वसानः सहसंधुक्ष्वोरुधापयस्वतीपुनर्माविप
 ताद्रयिःइतिमंत्रेणकलशस्पर्शकुर्यात् ॐ वरुणस्योत्तंभनमासिन्वरुणस्यस्कम्भमसर्ज

पद्धति

॥७॥

तादृयिः इति मंत्रेण कलशं पशंकुयात् आ वरुणस्यात्तमनमासं वरुणस्य स्कम्भसज्ज

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

नीस्थो वरुणस्य ऋतुसदन्यासि वरुणस्य ऋतुसदनमसि वरुणस्य ऋतुसदनमासी
द इति मंत्रेण कलशं जलं दद्यात् ॐ पवित्रेस्थो वैष्णव्यो सवितुर्वः प्रसवउत्पुनाम्यच्छि
द्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः इति मंत्रेण कलशं पवित्रं दद्यात् ॐ अम्बे अम्बिकेऽम्बा
लिकेन मानयति कश्चन ससस्त्यश्चकः सुभद्रिकां कां पीलवा सिनाम् इति मंत्रेण कलशं
पंचपल्लवान् दद्यात् ॐ प्राणाय स्वाहाऽपानाय स्वाहा व्यानाय स्वाहा इति मंत्रेण कल
शं तांबूलं दद्यात् ॐ याः फलिनीर्या अफला अपुष्पायाश्च पुष्पिणीः बृहस्पतिप्रभू
तास्तानो मुञ्चन्त्व - हसः इति मंत्रेण कलशं पूगीफलं नारिकेलं वा दद्यात् ॐ हिरण्यगर्भः
समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् सदाधार पृथिवीं द्यामुते मां कस्मै देवाय
हविषा विधेम इति मंत्रेण कलशं हिरण्यम् अन्यद्द्रव्यं वा दद्यात् ॐ अग्निर्ज्योतिर्ज्योति

वा.ह.

॥८॥

रग्निः स्वाहा सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्यः स्वाहा अग्निर्वर्चो ज्योतिर्वर्चः स्वाहा सूर्यो वर्चो
 ज्योतिर्वर्चः स्वाहा ज्योतिः सूर्यः सूर्यो ज्योतिः स्वाहा इति मंत्रेण कलशसमीपे पूर्वदिशि
 एकस्मिन् पात्रे दीपं निदध्यात् इति कलशस्वरूपम् ॥ अथ कलशाधिष्ठातृदेवतानामावा
 हनम् ॐ सरितः सागराः शैलास्तो र्थानि जलदानदाः आयान्तु यजमानस्य दुरितक्षय
 कारकाः इति मंत्रेण कलशे गंधाक्षतपातः ॥ कलशस्य मुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रितः
 मूले तस्य स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणः स्मृतः कुक्षौ तु सागराः सप्त सप्त दीपा वसुंधरा । ऋ
 ग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः अंगैश्च सहिताः सर्वे कलशं तु समाश्रिताः इत्या
 वात्त्याभिपूजनं कुर्यात् तत्रादौ संकल्पः महामांगल्यप्रदे मासोत्तमे वा मुकमासि अमु
 कपक्षे चामुकतिथौ अमुकगोत्रस्यामुकशर्मणः सपरिवारस्य निखिलकामनावाप्त्य

पद्धति

॥८॥

कपक्षचामुकातथा अमुकगात्रस्यामुकशमणः सपरिवारस्यानाखलकामनावाप्त्य

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

र्थकर्तव्यं अमुकतृप्तिजनकाऽमुककर्मकर्तुं कलशाधिष्ठातृदेवतानां पूजनमहं करिष्ये इ
ति संकल्प्य ॐ कलशाधिष्ठातृदेवताभ्यो नमः इति मंत्रेण गंधादिभिः संपूज्य पुष्पांजलिं
निवेद्य नतिं कुर्यात् अथ कलशप्रार्थना देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधौ उत्पन्नोऽसि
तदा कुंभविधृतो विष्णुना स्वयम् त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः त्वयिति
ष्ठंति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः आ
दित्यावसवोरुद्रा विश्वदेवाः सपैतृकाः त्वयितिष्ठंति सर्वेऽपि ये च कामफलप्रदाः त्वत्प्रसा
दादिमं यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव मान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा इति कलशस्थापन
म् अथ कलशाग्रे पश्चिमदिशि गणेशां च कयोः पूजनम् तत्रादौ हस्ते गंधाक्षतपुष्पाणि
गृहीत्वा गणेशावाहनं कुर्यात् ॐ ऐतद्येहि हे रम्भ महेश पुत्रा समस्तविघ्नौघविनाशदक्ष ॥

वा. ह.

॥६॥

मांगल्यपूजाप्रथमप्रधानगृहाणपूजांभगवन्नमस्ते ॐ गणानांत्वागणपति ॥ हवाम
 हेप्रियाणांत्वाप्रियपति ॥ हवामहेनिधीनांत्वानिधिपति ॥ हवामहेव्वसोममआहम
 जानिगर्भधमात्वमजासिगर्भधम् आगच्छभगवन्देवस्वस्थानात्परमेश्वरअहंपूजां
 करिष्यामिसदात्वंसंमुखोभव १ इत्यावात्द्यपूजयेत्तएतत्पाद्यंगणपतयेनमएषोर्धोगण
 पतयेनमः एतत्स्नानीयंजलंगणपतयेनमः इमेवस्त्रयज्ञोपवीतेगणपतयेनमः इदंगंधग
 णपतयेनमः इमेअक्षताःगणपतयेनमः इदंपुष्पमाल्यंचगणपतयेनमः ॐ धूरसिधूर्वधू
 र्वतंधूर्वतंयोस्मान्धूर्वतितंधूर्वयंवयंधूर्वामः देवानामसिवह्नितम् ॥ सस्मितमंपाप्रितमं
 जुष्टतमंदेवहूतमंडितिमंत्रेणधूपंगणपतयेनमः ॐ अग्निज्योतिरितिमंत्रेणदीपंगणप
 तयेनमः नैवेद्यंगणपतयेनमः आलम्बनीयंगणपतयेनमः तांबूलंगणपतयेनमः फलंद

पद्धति

॥६॥

तयेनमःनैवेद्यंगणपतयेनमः आचमनीयंगणपतयेनमः तांबूलंगणपतयेनमः फलद

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

क्षिणांचगणपतयेनमः अथविशेषार्घः रक्षरक्षगणाध्यक्षरक्षत्रैलोक्यरक्षक भक्ताना
मभयंकर्तात्राताभवभवार्णवात् १ द्वैमातुरकृपासिंधोषाणमातुराग्रजप्रभो वरद
स्त्वंवरंदेहिवांछितंवांछितार्थद २ गृहाणार्घमिमंदेवसर्वदेवनमस्कृत अनेनफल
दानेनफलदोस्तुसदामम ३ इतिविशेषार्घः अथपुष्पांजलिःमालतीमल्लिकाजातीश
तपत्रादिसंयुतम् पुष्पांजलिगृहाणेशतवपादयुगार्पितम् पुष्पांजलिनिवेद्य ॐ एता
न्यर्चनानिपाद्यार्घस्नानवस्त्रयज्ञोपवीतगंधाक्षतपुष्पधूपदीपनैवेद्याचमनीयताम्बूल
फलदक्षिणापुष्पांजल्यंतानिपरिपूर्णानिभवंतु ॥ अनेनपूजनेनगणपतिःप्रीयताम्
अथप्रार्थना विघ्नेश्वरायवरदायसुरप्रियायलंबोदरायसकलायजगद्धिताय नागा
ननायश्रुतियज्ञविभूषितायगौरीसुतायगणनाथनमोनमस्ते १ इतिप्रार्थना ॥ अथ

वा. ह.

॥१०॥

गौरीपूजनम् ॐ श्रीश्चतुर्लक्ष्मीश्चतुर्न्यावहोरात्रेपार्श्वेनक्षत्राणिरूपमश्विनौव्यात्तं
 इष्टंनिषाणामुम्मइषाणसर्वलोकंमइषाण १ सर्वमंगलमांगल्येशिवेसर्वार्थसाधिके
 शरण्येऽयं वकेगौरिनारायणिनमोऽस्तुते २ ॐ गौर्यै नमः इत्यनेनपाद्यादिभिः संपूज्य
 कुंकुमंकामनादिव्यंकामनाकामसंभवम् कुंकुमेनार्चितेदेविगृहाणपरमेश्वरि १ हरि
 द्रानिर्मितादेविमौभाग्यसुखसंपदा अतस्त्वांपूजयिष्यामिगृहाणपरमेश्वरि २ अ
 वीरंचगुलालंचचोवाचंदनमेवच अवीरेणार्चितादेविअतःशांतिप्रयच्छमे ३
 सिंदूरंशोभनंरक्तंसौभाग्यंप्रियवर्धनम् सुखदंमोक्षदंचैवसिंदूरंप्रतिगृह्यताम् ४
 अक्षताश्चसुरश्रेष्ठकुंकुमाक्ताःसुशोभिताः मयानिवेदिताभक्त्यागृहाणपरमेश्वरि
 ५ माल्यादीनि सुगंधीनिमाल्यादीनि वैशिवे मयाहृतानिपूजार्थं पुष्पाणिप्रतिगृ

पद्धति

॥१०॥

५ माल्यादानमुगंधानामालयादीनि वैशिवे मया हतानि पूजार्थं पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ६ वनस्पतिरसात्पन्नः सुगंधाढ्यो मनोहरः आघ्रयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ७ साज्यं च वर्तिसंयुक्तं वह्निना योजितं मया दीपं गृहाण देवेशित्रैलोक्यातिमिरापहम् ८ शर्कराखंडखाद्यानि दधिक्षीरघृतानि च आहारं भक्ष्यभोज्यं च नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ९ गंगाजलं समानीतं सुवर्णकलशोद्धृतम् आचमनीयं देवेशि प्रीत्यर्थं प्रतिगृह्यताम् १० इदं फलं मया देवि स्थापितं पुरतस्तव तेन मे सुफलावाप्तिर्भवेज्जन्मनि जन्मनि ११ हिरण्यगर्भगर्भस्थं हेमबीजं विभावसोः अनंतपुण्यफलदमतः शांतिं प्रयच्छ मे १२ यानि कानि च पापानि जन्मांतरकृतानि च तानि तानि विनश्यंति प्रदक्षिणपदे पदे १३ पुष्पांजलिं निवेद्य नतिं कुर्यात् इति संक्षेपतो गौरीपूजनं अथ ग्रहाणां स्थापनपूजनं च तद्यथा रक्तपुष्पाक्षतान् गृहीत्वा आवाहयेत् सप्तम्यां विशाखान्वितायां कलिंगजा

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

वा. ह.

॥११॥

तं कश्यपगोत्रं लोहितवर्णं वर्तुलाकृतिमंडलमध्यस्थं प्राङ्मुखं द्विभुजं पद्महस्तं सप्ताश्व
 रथवाहनं क्षत्रियाधिपतिं ईश्वराधिदैवतं अग्निप्रत्यधिदैवतसहितं सूर्यं आवाहयामि
 ॐ भूर्भुवःस्वः भगवन्सूर्येहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य ॐ आकृ
 ष्ण नरजसावर्तमानो निवेशय न्नमृतं मर्त्यं च हिरण्ययेन सवितारथेना देवो याति भुवना
 नि पश्यन् पद्मासनः पद्मकरः पद्मगर्भसमद्युतिः सप्ताश्वः सप्तरज्जुश्च द्विभुजः स्यात्सदा
 रविः १ इति मंत्रेण पाद्यादिभिः सूर्यं संपूज्यानेनैव मंत्रेण रक्तपताकादानम् इति सूर्य
 पूजनम् १ अथ चंद्रावाहनं श्वेतपुष्पाक्षतान् गृहीत्वा वाहयेत् ॐ चतुर्दश्यां कृत्तिकान्वि
 तायां समुद्रजातमग्निगोत्रं श्वेतवर्णं चतुरस्राकृतिं उमाधिदैवतं जलप्रत्यधिदैवतसहि
 तं चंद्रमावाहयामि ॐ भूर्भुवःस्वः चंद्रेहागच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य

पद्धति

॥११॥

तच्चद्रमावाहयामि ॐ भूर्भुवःस्वः चद्रहागच्छइहातष्ठइमंयज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ॐ इमं देवेति मंत्रेण पाद्यादिभिश्चंद्रं संपूज्यानेनैव मंत्रेण श्वेतपताकादानम् इति चंद्रपूजनम् २ अथ भौमावाहनम् रक्तपुष्पाक्षतान् गृहीत्वा आवाहयेत् दशम्यां पूर्वाषाढान्वितायां अवन्तीजातं भारद्वाजगोत्रं रक्तवर्णं त्रिकोणमण्डलादक्षिणदिग्विभागस्थं दक्षिणाभिमुखं मेषवाहनं क्षत्रियाधिपतिं स्कन्दाधिदैवतं क्षितिप्रत्यधिदैवतसहितं भौममावाहयामि ॐ भूर्भुवःस्वः भौमइहागच्छइहातष्ठइमंयज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य ॐ अग्निर्मूर्द्धेति मंत्रेण पाद्यादिभिः भौमं संपूज्य अनेनैव मंत्रेण रक्तपताकादानं इति भौमपूजनम् ३ अथ बुधावाहनम् हरितपुष्पाक्षतान् गृहीत्वा आवाहयेत् द्वादश्यां धनिष्ठान्वितायां मगधदेशजातं अत्रिगोत्रं हरिद्वर्णं बाणाकृतिं मण्डलात् पूर्वोत्तरस्थं उत्तराभिमुखं शूद्राधिपतिं सिंहवाहनं नारायणाधिदैवतं विष्णुप्रत्यधिदैवतसहितं बुधमा

वा.ह.

॥१२॥

बाहयामिॐ भूर्भुवःस्वः बुधइहागच्छइहतिष्ठइमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य ॐ उद्बुध्य
 स्वाग्नेइतिमंत्रेण पाद्यादिभिर्बुधं संपूज्य अनेनैवमंत्रेण हरित्पताकादानं इति बुधपूजनं
 ४ अथ गुर्वावाहनं पीतपुष्पाक्षतान् गृहीत्वा आवाहयेत् एकादश्यां उत्तराफाल्गुनीयुता
 यां सिंधुदेशजातं आंगिरसगोत्रं गोरोचनाभं दीर्घचतुष्कोणाकृतिं मंडलादुत्तरस्थि
 तमुत्तराभिमुखं सिंहवाहनं ब्रह्माधिदैवतं इंद्रप्रत्यधिदेवता सहितं गुरुमावाहयामि ॐ
 भूर्भुवःस्वः गुरोइहागच्छइहतिष्ठइमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य ॐ बृहस्पतेइतिमंत्रेण
 पाद्यादिभिः गुरुं संपूज्य अनेनैवमंत्रेण पीतपताकादानं इति गुरुपूजनम् ५ अथ शुक्रा
 वाहनम् श्वेतपुष्पाक्षतान् गृहीत्वा आवाहयेत् नवम्यां पुष्ययुतायां भोजकटजातं भार्ग
 वगोत्रं शुकलवर्णं पंचकोणमंडलात् पूर्वदिकस्थं पूर्वाभिमुखं श्वेताश्ववाहनं इंद्राणि प्रत्य

पद्धति

॥१३॥

भिदैवतमन्त्रिसंस्तुं अथवाहयामि ॐ भूर्भुवःस्वः शुक्रइहागच्छइहतिष्ठइमं यज्ञमभिरक्ष

वगात्रशुक्लवर्णपचकाणमडलात्पूर्वादिकस्थपूर्वाभिमुख श्वताश्ववाहनइन्द्राणिप्रत्य

धिदैवतसहितंशुक्रंआवाहयामि ॐ भूर्भुवःस्वः शुक्रइहागच्छइहतिष्ठइमंयज्ञमभिरक्षइ ० ॐ अन्नात्परीतिमंत्रेणपाद्यादिभिःशुक्रंसंपूज्यअनेनैवमंत्रेणश्वतपताकादानं इतिशक्रपूजनमद् अथशन्यावाहनम् विल्वपत्राक्षतान्गृहीत्वाआवाहयेत् अष्टम्यांरेवतीयुतायांसौराष्ट्रजातंकाश्यपगोत्रंलोहवर्णं धनुराकृतिमण्डलात्पश्चिमस्थं पश्चिममाभिमुखंगृध्रवाहनंसंकरजातियमाधिदैवतंप्रजापतिप्रत्यधिदैवतसहितंशनिमावाहयामि ॐ भूर्भुवःस्वः शनेइहागच्छइहतिष्ठइमंयज्ञमभिरक्षइ ० ॐ शन्नोदेवीति मंत्रेणपाद्यादिभिःशनिंसंपूज्यअनेनैवमंत्रेणकृष्णपताकादानम् इतिशनिपूजनम् ७ अथराहोरावाहनम् कृष्णपुष्पाक्षतान्गृहीत्वा आवाहयेत् पौर्णमास्यांभरणीयुतायां बर्बरदेशजातं पैठीनसगोत्रं कृष्णवर्णंशूर्पाकृतिमण्डलात्पश्चिमदक्षिणदिक्स्थंदाक्षि

वा.ह.

॥१३॥

णाभिमुखं शूद्राधिपतिं सिंहवाहनं कालाधिदैवतं सर्पप्रत्यधिदैवतसहितं राहुमावाह
 यामि ॐ भूर्भुवःस्वः राहोऽहं गच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष इत्यावाह्य ॐ कथानश्चि
 त्रेति मंत्रेण पाद्यादिभीराहुं संपूज्याऽनेनैव मंत्रेण कृष्णपताकादानम् इति राहुपूजनम्
 ८ अथ केत्वावाहनम् कृष्णपुष्पाक्षतान् गृहीत्वा आवाहयेत् अमावास्यायां आश्ले
 षान्वितायां जातं जैमिनिगोत्रं धूम्रवर्णं ध्वजाकृतिकपोतवाहनं अत्यजाधिपतिं
 उल्लात्पश्चिमोत्तरस्थं दक्षिणाभिमुखं चित्रगुप्ताधिदैवतं ब्रह्मप्रत्यधिदैवतसहितं केतुमा
 वाहयामि ॐ भूर्भुवःस्वः केतोऽहं गच्छ इह तिष्ठ इमं यज्ञमभिरक्ष ० ॐ केतुं कृष्ण
 त्रेति मंत्रेण पाद्याभिः केतुं संपूज्य अनेनैव मंत्रेण धूम्रपताकादानम् इति केत्वं
 तनवग्रहाणां संपूजनम् ॥ अथानंतारांगणेशकलशयोगीशानभागे यक्षेश्वरकलशस्था

पद्धति

॥१३॥

तनवग्रहाणां संपूजनम् ॥ अथानंतरंगणेशकलशयोरीशानभागेयक्षेश्वरकलशस्था

॥१३॥

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पनं तद्यथा अश्वत्थगौरमृत्तिकापंचरत्नसर्वोषधिफलद्रव्यवस्त्राम्पल्लवसंयुतंकलश
मैशान्यांस्थापयेत्तत्रपठनीयोमंत्रः ॐ सूर्याय त्वायुषं निर्वापयामि ॐ चंद्राय त्वायुषं
निर्वापयामि अनेनैवमंत्रेण कलशमध्ये पूर्वद्रव्याक्षतगंधपुष्पांतप्रक्षेपः अनेनैव कल
शजलेन यज्ञांते यजमानमभिषिंचेत् ॥ इति संक्षेपतः पूजनविधिः ॥ अथ सर्वतोभद्रमंड
लदेवता अथ पुराणोक्तमंडलदेवताल्लिख्यंते त्वंवै चतुर्मुखो ब्रह्मा सत्यलोके पिता महः
आगच्छ मंडले चार्मन्मम सर्वार्थसिद्धये मध्ये ब्रह्माणं १ क्षीरोदारणवसंभूतलक्ष्मीं
धोनिशाकर मंडले स्थापयाम्यत्र सोमं सर्वार्थसिद्धये उत्तरे सोमं २ ईशानीपालकं श्रेष्ठं
सर्वलोकभयंकरं मण्डले स्थापयामीह ईशानं सर्वसिद्धये ऐशान्यां ईशानम् ३ सर्वलो
काधिकं श्रेष्ठं देवर्षीणां च पालकं पूर्वदिक्पालकं देवराजानं स्थापयाम्यहं पू० इंद्रं ४ त्रि

वा.ह.

॥१४॥

पादमेषवाहंचत्रिशिखंचत्रिलोचनं आग्नेय्यांस्थापयाम्यत्राग्निपूरुषमुत्तमं इत्याग्ने
 य्यामग्निं ५ अंतकः सर्वलोकानां धर्मराज इति श्रुतः अतस्त्वांस्थापयाम्यत्रादक्षिणस्यां
 स्थिगोभव इति द० यमं ६ नैर्ऋत्यां वसतिर्यस्य घोररूपी सदाहियः नैर्ऋतिं स्थापयाम्य
 त्रनैर्ऋत्यां मंडलेशुभे इति नैर्ऋत्यां निर्ऋतिं ७ अपां पतिं पाशधरं यादसां पतिकं शुभं वरु
 णं स्थापयाम्यत्र वारुण्यां मंडलेशुभे इति पश्चिमे वरुणं ८ आशुगं स्पर्शबोधं च गन्धवा
 हंसुशीतलं मंडले स्थापयामीह वायव्यां वायुमुत्तमं इति वायव्यां वायुं ९ धरो ध्रुवश्च
 सोमश्च आशुगश्च नलोऽनलः प्रत्यूषश्च प्रभासश्च वस्त्रपृकमिह स्थिरं वायुसोमयोर्म
 ध्येवसून् १० त्रिनेत्राय त्रिरूपाय त्रिजटाय महात्मने नमस्कृत्वा स्थापयामि मंडलो
 परिमध्यतः सोमेशानयोर्मध्ये रुद्रान् ११ आदित्यं मास्करं चैव प्रभाकरं दिवाकरौ

पद्धति

॥१४॥

पारमध्यतः सामेशानयोर्मध्ये रुद्रान् ११ आदित्यं मास्करं चैव प्रभाकरं दिवाकरौ
 सूर्यं ग्रहपतिं सोमं ब्रध्नं तेजो हरिं हिरण्यं सप्तश्वं वेदमूर्तिं च त्रिदेवत्यं क्रमेण च इत्यादि द्वा
 दशादित्यान् मण्डले स्थापयाम्यहं ईशानं द्रयोर्मध्ये द्वादशादित्यान् १२ अश्विनौ देववैद्यौ
 च सर्गास्थित्यंतकारकौ मण्डले स्थापयित्वा तु पूजयामि स्वसिद्धये इन्द्राग्नयोर्मध्ये अश्वि
 नौ १३ दैवे कर्मणि पित्र्ये च यौ मुख्यौ सर्वदा शुभौ मण्डले स्थापयामीह सुखानुष्ठानसि
 द्धये अग्निमयोर्मध्ये विश्वान् देवान् १४ यदृच्छया पर्यटंते यक्षराजामहीतले कौतुकं
 प्रेक्षितुं चास्मिन् मण्डले संतुमुस्थिराः यमनिर्ऋतिमध्ये यक्षान् १५ अनंतो वासुकिश्चैव
 कालीयो मणिभद्रकः शंखश्च शंखपालश्च कर्कोटकधनंजयो धृतराष्ट्रश्च नागेशाः प्रगृ
 ह्णंतु ममार्चनम् निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये नागान् १६ उर्वशी प्रमुखाः सर्वाः स्वर्वेश्याः शक्र
 पूजिताः गंधर्वेश्च सहायास्तु मण्डले स्मिन् सुशोभनाः वरुणवाय्वोर्मध्ये गंधर्वाप्सरसः

वा. ह.

॥१५॥

१७ त्र्यंबकं त्रिपुरुषं नीलकण्ठं सदाशिवम् मण्डले स्थापयामीह मुखानुष्ठानसिद्धये ब्रह्म
 सोमयोर्मध्ये रुद्रम् १८ षडाननं चतुर्हस्तं स्कंदं गौरीमुतं शुभं इहैव पूजयिष्यामि सर्वका
 मार्थसिद्धये रुद्रसोमयोर्मध्ये स्कंदं १९ शिवद्वारगतस्त्वं च शिववाहनमुत्तमं पार्वत्याः
 प्रीतिकृन्नित्यमिहागच्छ स्थिरो भव तत्रैव नंदिनं शूलमहाकालौ च २० अदितिर्देवमा
 तात्वं दक्षपुत्री सुशोभना मण्डलेऽस्मिन् समागच्छ यावत् पूजां स्थिरा भव तत्रैवा दितिं २१
 दक्षोऽसि सर्वकार्येषु महायज्ञकरप्रियः ऋषिश्च सर्वदा दक्षमण्डलेऽस्मिन् स्थिरो भव तत्रै
 व दक्षं २२ तामग्निवर्णां तपसा ज्वलन्तीं सर्वदा शुभां भक्तानां वरदां नित्यं दुर्गामावाहया
 म्यहं ब्रह्मेन्द्रयोर्मध्ये दुर्गा २३ कृष्णाय गोपिनाथाय चक्रिणे मुरवैरिणे नमस्तुभ्यं जग
 द्धातमं डलेऽस्मिन् स्थिरो भव तत्रैव कृष्णं २४ ब्रह्माग्नयोर्मध्ये स्वधाम् २५ मृत्युरोगानंतक

पद्धति

॥१५॥

स्यप्रेष्यान्प्राणहरान्गुणान् मंडलेस्थापयामीहपूजार्थलोकनाशकान् ब्रह्मयमयोर्म
ध्येमृत्युरोगान् २६ कुंकुमाभंसदानंदंभक्तसंकटनाशनं चतुर्बाहुंत्रिनेत्रंचमंडलेस्था
पयाम्यहं ब्रह्मनिर्ऋतिमध्येगणेशं २७ पावनाःसर्वलोकानांनिमग्नाःशुद्धिकारकाः
सर्वपापहराःश्रेष्ठामंडलेस्थापयाम्यहम् ब्रह्मवरुणयोर्मध्येअपः २८ सुगंधिनश्चशै
लाद्यामंदमंदवहाःसदा तानहंस्थापयामीहमरुतोमंडलेशुभे ब्रह्मवाय्वोर्मध्येमरुतः
२९ पृथिव्यांधार्यतेविश्वंदुर्ग्रहंसागरैर्नरैः अतस्त्वांस्थापयामीहब्रह्मणोमंडलेपदे ब्र
ह्मणःपादमूलेपृथिवीं ३० गंगेचयमुनेचैवगोदावरिसरस्वति नर्मदेसिंधुकावेर्योर्म
डलेस्थापयाम्यहं ब्रह्मणःपादमूलेनदीः ३१ समुद्रःसर्वतोयेषुश्रेष्ठोवैहरिवल्लभः मं
डलेस्थापयामीहतंनदीशंसुखाप्तये ब्रह्मणःसमेतात्सप्तसागरान्क्षारसागरं क्षीरसा

वा. ह.

॥१६॥

गरं दधिसा० मधुसा० घृतसा० इक्षुसा० सुरासा० स्वादूदकसा० ३२ तदुपरिमेरुं
 नाममंत्रेण पूर्वादिदिक्षु इन्द्राणीं स्वाहां प्रमथां नैर्ऋतिं वारुणीं वायवीं कुबेरप्रियां
 रुद्राणीं पूर्वादिदिक्षु वज्रं शक्तिं दंडं खड्गं पाशं अंकुशं गदां त्रिशूलं ३३ पुनः पूर्वा
 दिदिक्षु गजं मेषं महिषं शवं मकरं मृगं नरं वृषभं ३४ पुनः पूर्वादिदिक्षु ऐरावतं
 पुंडरीकं वामनं कुमुदं अंजनं पुष्पदंतं सार्वभौमं सुप्रतीकं ३५ पुनः पूर्वादिचतुर्दिक्षु
 गणपतिं सप्तमातृः दुर्गां क्षेत्राधिपतिं पुनः पूर्वाद्यष्टदिक्षु कश्यपं अत्रिं भरद्वाजं वि
 श्वामित्रं गौतमं जमदग्निं वसिष्ठं अरुंधतीं बाह्येपूर्वादिक्रमेण ऐंद्रीं कौमारीं ब्राह्मीं
 वाराहीं चामुंडां वैष्णवीं माहेश्वरीं वैनायकीं इत्यावाहयामि इतिसर्वतोभद्रमंडल
 देवताः पाद्यादिभिः षोडशोपचारैः संपूज्य नतिकुर्यात् ॥ अथ षोडशमातृकास्थापनं

पद्धति

॥१६॥

देवताः पाद्यादिभिः षोडशोपचारैः संपूज्य नतिकुर्यात् ॥ अथ षोडशमातृकास्थापनं

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

पूजनं च गौरीपद्माशचीमेधासावित्रीविजयाजया देवसेनास्वधास्वाहामातरोलोक
मातरः धृतिः पुष्टिस्तथातुष्टिरात्मनः कुलदेवता गणेशेनाधिकाह्येतावृद्धौ पूज्यास्तु षो
डश इति पाद्यादिभिः संपूज्य नतिकुर्यात् ॥ अथ स्थलमातृकाणां स्थापनं पूजनं च त
द्यथा ब्राह्मीमाहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा वाराही च तथेंद्राणां चामुंडा सप्तमा
तरः ॥ अथ घृतमातृका पूजनं कुड्यलग्नवसोर्द्धारा पंचधारा घृतेन तु कारयेत् सप्तवाधा
रानातिनीचानचोच्छ्रिताः १ कीर्तिर्लक्ष्मीर्धृतिर्मेधासिद्धिः प्रज्ञा सरस्वती मांगल्येषु प्र
पूज्याश्च सप्तैता घृतमातरः २ ॐ वसोः पवित्रमसि शतधारं वसोः पवित्रमसि सहस्र
धारं देवस्त्वासविता पुनातु वसोः पवित्रेण शतधारेण सुप्वाकामधुक्षः ॐ भूर्भुवः
स्वः घृतमातृभ्यो० आवाहनादिपंचोपचारैः संपूज्य अनया पूजया घृतमातरः प्रीयं

वा. ह.

॥१७॥

ताम् ॥ अथ इंद्रध्वजपूजनं ईशानकोणे स्थापनं च ॥ अथ चतुःषष्टिदेव्यावाहनं स्थाप
नं पूजनं च पाद्यादिभिः षोडशोपचारैः संपूज्य नतिं कुर्यात् तद्यथा भो देवताः सायुधाः
सपरिवाराः सवाहना इह आगच्छतः ० आवाहिताभ्यश्चतुःषष्टिदेवताभ्यः पूजिता
भ्यो नमः ॥ अथ तासां नामानि गजानना १ सिंहमुखी २ गृध्रस्था ३ काकतुंडिका ४ ॥
उष्ट्रग्रीवा ५ हयग्रीवा ६ वाराही ७ शरभानना ८ ॥ उत्तुकीच ९ शिवाख्याच १० म
यूरा ११ विकटानना १२ ॥ अष्टवक्रा १३ कोटराक्षी १४ कुब्जा १५ विकटलोचना
१६ ॥ शुष्कोदरी १७ ललज्जिह्वा १८ श्वदंष्ट्रा १९ वानरानना २० ॥ ऋक्षाक्षी २१ के
कराक्षीच २२ बृहत्तुंडा २३ सुराप्रिया २४ ॥ कपालहस्ता २५ रक्ताक्षी २६ शुकी २७
श्येनी २८ कपोतिका २९ ॥ पाशदस्ता ३० दंडहस्ता ३१ प्रचंडा ३२ चंडाविक्रमा ३३ ॥

पद्धति

॥१७॥

श्येनी २८ कपोतिका २९॥ पाशहस्ता ३० दंडहस्ता ३१ प्रचंडा ३२ चंडविक्रमा ३३॥

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

शिशुग्री ३४ पापहंत्रीच ३५ काली ३६ रुधिरपायिनी ३७ वसाधया ३८ गर्भभक्षा
३९ शवहस्ता ४० अंत्रमालिनी ४१ स्थूलकेशी ४२ बृहत्कुक्षिः ४३ सर्पास्या ४४ प्रे
तवाहना ४५ दंतशूककरा ४६ क्रौंची ४७ मृगशीर्षा ४८ वृषानना ४९ व्यात्तास्या
५० धूमनिःश्वासा ५१ व्योमैकचरणा ५२ ऊर्ध्वदृक् ५३ तापिनी ५४ शोषिणी दृष्टिः
५५ कोटरी ५६ स्थूलनासिका ५७ विद्युत्प्रभा ५८ बलाकास्या ५९ मार्जारी ६० क
टपूतना ६१ अट्टाट्टहासा ६२ कामाक्षी ६३ मृगाक्षी मृगलोचना ६४ नामानीमा
नियोमर्त्यश्चतुःषष्टिदिनेदिने। जपेत्रिसंध्यंतस्येह दुष्टबाधाप्रशाम्यति॥१॥ अथ प्रधान
देवताः आवाहनस्थापनपाद्यादिभिः संपूज्य प्रतिमाया अग्न्युत्तारणं कृत्वा पंचगव्येन
शब्दिः कार्या। ततः पंचामृतैः स्नापयेत् आवाहनं प्राणप्रतिष्ठा कार्या गंधाक्षतपुष्पधूप

वा. ह.

॥१८॥

दीपनैवेद्याचमनीयतांबूलदक्षिणाभिः पूजयेत् प्रधानदेवतापूजनप्रतिष्ठासांगतासि
 द्वयर्थयद्यदपितंतेनकर्मांगदेवताः प्रीयंतां नमम ॥ अथकुशकांडकाकरणं शुद्धायांभू
 मौदभैः परिसमूहनं हस्तमात्रपरिमितांचतुरस्रांभूमिकुशैः परिसमुत्थतामैशान्यांप
 रित्यज्य गोमयोदकेनोपलिप्य सुत्रमूलेन प्राङ्मुखं प्रादेशमात्रमुत्तरोत्तरक्रमेणात्रि
 रुल्लिख्य उल्लेखनक्रमेणाऽनामिकांऽगुष्ठाभ्यामुद्धृत्य ऐशान्यांदिशिस्थापयेत् ततउद
 केनाभ्युक्षणम् एतेपंचभूसंस्काराः यत्रयत्राग्निस्थापनंतत्रतत्राक्रियंते ॥ अथाग्नेः
 स्थापनम् ॥ वामहस्तानामिकयाभूमिंस्पृशन्सन्ताम्रादिपात्रेणकृतमाग्निमानीया
 त्माभिमुखंनिदध्यात् तद्रक्षार्थंकिंचिन्नियुज्यआनीताग्निपात्रेअक्षतादिप्रक्षेपः ततो
 ऽग्निप्रदक्षिणीकृत्यपुष्पचंदनतांबूलपानीफलद्वयवस्त्रापयादाय अग्नेर्दक्षिणतोवस्त्रास

पद्धति

॥१८॥

संग्रहप्रदक्षिणीकृत्यपुष्पचंदनतांबूलपूगीफलद्रव्यवस्त्राण्यादाय अग्नेर्दक्षिणतोवस्त्रास

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

नास्तरणंकल्पयित्वा ब्राह्मणपादप्रक्षालनगंधमाल्यादिभिरभिपूज्यहस्तेधौतवस्त्रो-
त्तरीयकमंडलुभूषणादिकंगृहीत्वा ॐ अद्यकर्तव्यामुकहवनकर्मणिकृताकृतावेक्षणरूप
ब्रह्मकर्मकर्तुममुकगोत्रममुकशर्माणंब्राह्मणमेभिर्द्रव्याक्षतपूगफलवासोभिर्ब्रह्मत्वे न-
त्वामहंवृणे इति ब्राह्मणंवृणुयात् । ततोवृतोऽस्मि इति प्रतिवचनं ब्रतेन दीक्षामाप्नोति
दीक्षयाप्नोति दक्षिणां दक्षिणाश्रद्धामाप्नोति श्रद्धया सत्यमाप्यते । ततः कर्ता ब्रह्माणं प्र-
तियथाविहितं कर्म कुरु इत्युक्ते करवाणीति ब्रह्मा ब्रूयात् ततोऽस्मिन् कर्मणित्वं मे ब्रह्मा
भवेत्यभिधाय भवामि इति तेनोक्ते अग्नेर्दक्षिणतः कल्पितासनोपरि उपवेशयेत् ततः
प्रणीतापात्रं वारुणकाष्ठमयं द्वादशांगुलौ च चतुरंगुलमध्यखातं पद्माकृतिं पुरतः कृत्वा
जलेनापूर्य कुशैराच्छाद्य ब्रह्मणो मुखमवलोक्य अग्नेरुत्तरतः कुशोपरि निदध्यात् ततः

वा. ह.

॥१६॥

बर्हिषापरिस्तरणम् बर्हिषः कोऽर्थः एकाशीतिदभदलानसंति तेषांचतुर्थभागंकृत्वा
 एकेनदभेणशुन्यहस्तोनभवति प्रथमभागमादाय आग्नेय्यादीशान्यंतम १ द्वितीयभा
 गमादाय ब्रह्मणोऽग्निपर्यन्तम् २ तृतीयभागमादाय नैर्ऋत्याद्वायव्यन्तम् ३ चतुर्थभा
 गमादाय अग्नितः प्रणीतापर्यन्तम् ४ परिस्तरणंकुर्यात् ततोऽग्रेरुत्तरतः पश्चिमदिशि
 पवित्रच्छेदनार्थं कुशत्रयं पवित्रकरणार्थं साग्रमनन्तर्गभंकुशपत्रद्वयम् प्रोक्षणीपात्रं
 आज्यस्थाली च रुस्थाली संमार्जनकुशाः पंच उपयमनकुशाः सप्त समिधस्तिस्रः प्रादे
 शमात्राः स्त्रुवः खादिरः आज्यं षट्पंचाशदुत्तरशतद्वयमुष्ट्यवच्छिन्नंतदुलपूर्णपात्रं
 दक्षिणावरोवापवित्रच्छेदनकुशानां पूर्वपूर्वदिशिक्रमेणासादनीयम् अथ त्रिभिः पवि
 त्रच्छेदनकुशैर्द्वे पवित्रे छित्वा सपवित्रकरणे प्रणीतोदकं त्रिः प्रोक्षणीपात्रे निधाय प्रो-

पद्धति

॥१६॥

क्षणीपात्रं वा पादस्वेकृत्वा दक्षिणहस्तानामिकांगुष्ठाभ्यां पवित्रे गृहीत्वा त्रिरुत्पन्नं

त्रच्छदनकुशद्विपावित्राछत्वासपावित्रकरणप्रणीतोदकाः प्रोक्षणीपात्रानधाय प्रो-
क्षणीपात्रं वामहस्ते कृत्वा दक्षिणहस्तानामिकांगुष्ठाभ्यां पवित्रे गृहीत्वा त्रिरुत्पवनं
ततः प्रोक्षणीपात्रं आकाशवत् प्रणीतोदकेनापूर्य भूमौ पततितदा प्रायश्चित्तं गोदान
म् ततः प्रोक्षणीजलेन यथासादितवस्तरूपं सेचनम् ततोऽग्निप्रणीतयोर्मध्ये प्रोक्ष
णीपात्रं निदध्यात् आज्यस्थाल्यामाज्यनिर्वापः चरुपात्रे चरुप्रक्षेपः आज्याऽधि श्रय
णम् ततो ज्वलत्तृणमादाय आज्यस्योपरि प्रदक्षिणं भ्रामयित्वा वह्नौ तत्प्रक्षेपः । त
तः सुवप्रतपनं कृत्वा संमार्जनकुशैः सुवसंमार्जनं मूलेन मूलं मध्येन मध्यं अग्रेणाग्रं
पुनः प्रतप्य सुवदक्षिणतो निदध्यात् । ततः आज्योत्तरणं अवेक्षणं अपद्रव्यनिरसनम्
तत उपयमनकुशानादाय वामहस्ते कृत्वा अग्निपर्युक्षणं कृत्वा उत्तिष्ठन् मनसा प्रजाप
तिं ध्यात्वा तूष्णीमग्नौ घृताक्ताः समिधस्तिस्त्रः क्षिपेत् उपविश्य सपवित्रा प्रोक्षण्युदके

वा. ह.

॥२०॥

नाग्निपर्युक्षणीकृत्वा पवित्रैः प्रणीतापात्रे निधाय पातितदक्षिणजानुः कुशेन ब्रह्मणा
 न्वारब्धः समिद्धतमेऽग्नौ सुवेणाज्याहुतिं जुहोति तत्राधारादारभ्य द्वादशाहुतिषु अनं
 तरं सुवस्थितशेषघृतस्य प्रोक्षणीपात्रे प्रक्षेपः । इति कुशकण्डिकापद्धतिः ॥ अथ समिद्धि
 धिः समिदं कर्म यो भानोः पालाशां शशिनस्तथा । खादिराभूमिपुत्रस्य आपामार्गी
 बुधस्य च ॥ गुरोरश्वत्थजा प्रोक्ता शुक्रस्यादुम्बरीमता । शमीजा तु शनेः प्रोक्ता राहोर्दू
 र्वा मयी तथा ॥ केतोर्दर्ममयी प्रोक्ताऽन्येषां पालाशवृक्षजा ॥ १ ॥ आर्कीनाशयते व्या
 धिं पालाशी सर्वकामदा । खादिरा अर्थलाभायापामार्गीष्टप्रदर्शिनी ॥ प्रजालाभा
 यचाश्वत्थी स्वर्गायौ दुम्बरी भवेत् । शमी शमयते पापं दूर्वा दीर्घायुरेव च ॥ कुशाः सर्वार्थ
 कामानां परमं रक्षणं विदुः ॥ २ ॥ यथा बाणप्रहाराणां कवचं वारणं भवेत् । तद्वद्वैवोप

पद्धति

॥२०॥

कामानिपरमरक्षणविदुः ॥ ३ ॥ यथावाणप्रहाराणां कवचवारणं भवत ॥ तद्वद्ववाप ॥ ३ ॥

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

घातानां शांतिर्भवति वारणम् ॥ ३ ॥ यथा समुत्थितं यंत्रं यंत्रेण प्रतिहन्यते । तथा समुत्थितं घोरं शीघ्रं शांत्या प्रशाम्यति ॥ ४ ॥ अथाग्न्यावाहनं ॥ ततः कुंडमध्ये ॐ रं इति वह्निबीजं लिखेत् उत्पत्तिमुद्रां कृत्वा ऽथावाहयेद्वाग्निपुरुषम् । रुद्रतेजः समुद्भूतं द्विमूर्धानं द्विनासिकम् । सुचं सुवंच शक्तिच अक्षमालां च दक्षिणैः ॥ तोमरं व्यजनं चैव घृतपात्रं तु वामकैः । विभ्रतं सप्तभिर्हस्तैर्द्विमुखं सप्तजिह्वकम् ॥ दक्षिणं च चतुर्जिह्वं त्रिजिह्वमुत्तरं मुखम् । द्वादशकोटि मूर्त्याख्यां द्विपञ्चाशत्कलायुतम् । स्वाहा स्वधा वषट्कारैरंकितं मेषवाहनम् ॥ रक्तमाल्यांबरं रक्तं रक्तपद्मासनास्थितम् । रौद्रं वागीश्वरीरूपं वह्निमावाहयाम्यहम् ॥ त्वं मुखं सर्वदेवानां सप्तार्चिरमितद्युते । आगच्छ भगवन्नग्ने यज्ञे ऽस्मिन्संनिधौ भव ॥ अग्ने वैश्वानर इहागच्छ इहा तिष्ठ इत्यावात्स्य पंचोपचारैः पूजयेत् ॥ ततः अग्नेः सप्त

वा.ह.

॥२१॥

३६२

१५.५.२१

जिह्वानां पूजा ॥ कनकायै नमः रक्तायै नमः कृष्णायै नमः उदीरण्यायै नमः उत्तरमुखे सु
 प्रभायै नमः बहुरूपायै नमः अतिरिक्तायै नमः तदनंतरं ब्रुवसमिद्वनस्पतीनां पूजनं
 च इति ॥ ॐ अद्येत्यादि अमुकगोत्रोऽमुकनामा हंसकुटुंबस्य सपरिवारस्यात्मनः स
 दाऽर्भाष्टफलप्राप्त्यर्थं अमुकयज्ञकर्मणा श्रीमर्यादिनवग्रहादीनां साधिदेवताप्रत्य
 धिदेवतानां पंचलोकपालदशदिक्पालामुकप्रधानदेवतासहितानां च प्रीतये ब्राह्मण
 द्वारा यवतिलधान्याज्यशर्करादिद्रव्यैस्तत्तद्देवतामंत्रैर्यक्ष्ये ततो मनसि व्याहृतिभि
 राहुतीर्दद्यात् ॥ अथ होमः ॐ प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये नमम ॐ इंद्राय स्वा
 हा इदं इंद्राय नमम ॐ अग्नये स्वाहा इदमग्नये नमः ॐ सोमाय स्वाहा इदं सोमाय
 नमम ॐ भूः स्वाहा इदमग्नये नमम ॐ भुवः स्वाहा इदं वायवे नमम ॐ स्वः स्वाहा इदं

पद्धति

॥२१॥

सर्गाय नमः । एतामहाव्याहृतयः ॥ गथावाणपद्याणां कवचं चामणं च येन । तस्यै

सूर्यायनमम । एतामहाव्याहृतयः ॥ यथावाणप्रहारणिकवचवारणंभवेत् । तद्वद्दे
 वोपघातानांशांतिर्भवतिवारणम् ॥ शांतिरस्तु पुष्टिरस्तु वृद्धिरस्तु यत्पापंतत्प्रतिहत
 मस्तु द्विपदेचतुष्पदेसुशांतिर्भवतु इतिप्रायश्चित्तहोमः ॥ अथपंचवारुणीहोमः ॐ
 त्वंनोऽग्नेव्वरुणस्यव्विद्वान्देवस्यहेडोऽवयामिसीष्टाः ॥ यजिष्ठोव्वह्नितमःशोशु
 चानोव्विश्वाद्देषा ॥ सिप्रमुमुग्ध्यस्मत्स्वाहा इदमग्नीवरुणाभ्याम् ० १ ॐ सत्वन्नोऽ
 अग्नेव्वमोभवोतीनेदिष्ठोऽस्याउषसोव्युष्टौ अवयक्ष्वनोव्वरुण ॥ रराणोव्वीहि
 मृडीक ॥ मुहवोनएधिस्वाहा इदमग्नीवरुणाभ्याम् ० २ ॐ अयाश्चाग्नेस्यनभि
 शस्तिपाश्चसत्वमित्वमयाअसि अयानोयज्ञं वहस्ययानोधेहिभेषज ॥ स्वाहा
 इदमग्नये ० ३ ॐ येतेशतंवरुणयेसहस्रंयज्ञियःपाशाविततामहांतः तेभिर्नोअद्य

2218
 224
 23, 20

वा.ह.
॥२२॥

सवितोत्ताविष्णुर्विश्वेमुंचंतुमरुतःस्वर्काःस्वाहा इदं वरुणायसवित्रेविष्णवेविश्वेभ्यो
देवेभ्योमरुद्भ्यःस्वर्केभ्यश्च० ४ ॐ उदुत्तमंवरुणपाशमस्मदबाधमंविमध्यमं
श्रथाय अथाव्ययमादित्यव्रतेतवानागसोअदितयेस्यामस्वाहा इदंवरुणायादि
त्यायादितये० ५ अत्रोदकस्पर्शः इतिपंचवारुणीहोमः ॥ अथ नवग्रहाणांहोमः
तत्रादौनवग्रहाणांसमिधः अर्केःपलाशःखादिरापामार्गोऽथपिप्पलः । औदुंबरः
शमीदूर्वाःकुशाश्चसमिधःक्रमात् ॥ ततोघृताक्ताः समिधाजुहुयात् ॐ आकृष्णेन
रजसाव्वर्तमानोनिवेशयन्नमृतंमर्त्यं च हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानि
पश्यन्स्वाहा इदंसू० ॐ इमंदेवाअसपत्न्यं सुबध्वंमहतेक्षत्रायमहतेज्येष्ठ्यायमहते
जानराज्यायेन्द्रस्येंद्रियायइममसुष्यपुत्रमसुष्यैपुत्रमस्यैविशेषवो मीराजासोमाऽ

पद्धति

॥२२॥

स्माकंब्राह्मणाना ॥ राजास्वाहा इदंचंद्रा० ॐ अग्निर्मूर्द्धादिवःककुत्पातिःपृथिव्या-
 अयम अपा ॥ रेता ॥ सिजिन्वतिस्वाहा इदंमंगला० ॐ उद्बुध्यस्वाग्नेप्रतिजागृहि
 त्वमिष्टापूर्तेस ॥ सृजेथामयंच अस्मिन्सधस्थेअध्युत्तरस्मिन्विश्वेदेवायजमानश्च
 सीदतस्वाहा इदंबुधा० ॐ बृहस्पतेअतियदर्योअर्हायुमद्विभातिक्रतुमज्जनेषु यद्दीद
 यच्छवसक्रुतप्रजाततदस्मासुद्रविणंधेहिचित्र ॥ स्वाहा इदंबृहस्पतये० ॐ अ
 न्नात्परिसुतारसंब्रह्मणाव्यपिवत्क्षत्रंपयःसोमंप्रजापतिः ऋतेनसत्यमिंद्रियंविपान
 ॥ शुक्रंधसइंद्रस्येंद्रियमिदंपयोमृतंमधुस्वाहा इदंशुक्राय ॐ शन्नोदेवारमिष्टयआ
 पोभवन्तुपीतये शंयोरभिस्रवंतुनःस्वाहा इदंशनैश्चराया० ॐ कयानश्चित्रआभु-
 वद्वृतीसदावृधःसखा कयाशचीष्टयावृतास्वाहा इदंराहवे० ॐ केतुंकृण्वन्नकेतवे

वा.ह.

॥२३॥

पेशोमय्या अपेशसे समुषद्भिरजायथाः स्वाहा इदं केतवे० इति नवग्रहाणां होमः ॥
 अथ नवग्रहाऽधिदेवतानां होमः ॐ त्र्यंबकं यजामहे सुगंधिं पुष्टिवर्द्धनम् उर्वारुकमि
 वंबधनान्मृत्योर्मुक्षीय मामृतात् स्वाहा इदं त्र्यंबकाय० ॐ श्रीश्चतैलक्ष्मीश्चपत्न्याव्व
 होरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूपमश्विनौ व्यात्तम् इष्णं निषाणामुष्मदेषाण सर्वलोकं मइषा
 ण स्वाहा इदं उमायै० ॐ यदकंदः प्रथमं जायमान उद्यन्त समुद्रादुतवापुरीषात् इयेन-
 स्य पक्षाहरिणस्य बाहू उपस्तृत्यं महिजातं ते अव्वन् स्वाहा इदं स्कंदाय० ॐ विष्णो ररा
 टमसि विष्णोः श्रप्त्रे स्थो विष्णोः स्यूरसि विष्णो ध्रुवोऽसि वैष्णवमसि विष्णवे त्वा स्वा
 हा इदं विष्णवे० ॐ ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्विसीमतः सुरुचो व्वेन आवः सबुन्ध्या
 उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च विवः स्वाहा इदं ब्रह्मणे० ॐ त्रातारमिन्द्र

पद्धति

॥२३॥

मवितारमिन्द्रं ॥ हवेहवेसुहव ॥ शूरमिन्द्रं हवामिशक्रं पुरुहूतमिन्द्रं ॥ स्वास्तिनो मघ
वाधा त्विन्द्रः स्वाहा इदमिन्द्राय ० ॐ असियमो अस्यादित्यो अर्वन्नसि त्रितोगुत्थेन
व्रतेन असिसोमेन समया विपृक्त आहुस्ते त्रीणि दिवि बंधनानि स्वाहा इदं यमाय ० अ
त्रोदकस्पर्शः ॐ कार्ष्णि रसिसमुद्रस्य त्वाक्षित्या उन्नयामि समापो अद्विरगमत समो
पधीभिरोषधीः स्वाहा इदं कालाय ० अत्राप्युदकस्पर्शः ॐ इंधनास्त्वाशत ॥ हिमा
द्युमंत ॥ समिधामहि वयस्वंतो वयस्कृतः सहस्वंत सहस्कृतं अग्ने सपत्न दंभनमद
ब्धा सो अदाभ्यं चित्रावसो स्वास्तिते पारमर्शाय स्वाहा इदं चित्रगुप्ताय ० इति नवग्रहा
ऽधिदेवतानां होमः ॥ अथ नवग्रहप्रत्यधिदेवतानां होमः ॐ अग्निं दूतं पुरो दधे हव्यवाह
मुपब्रुवे देवाँ २ आसादयादिह स्वाहा इदमग्नये ० ॐ अपस्वंतरमृतमप्सु मे षजमपा

मुतप्रशस्तिष्वश्वाभवतन्वाजिनः देवीरापोयोवऊर्मिः प्रतर्तिः ककुन्मान्वाजसास्ते
 नायंवाय ॥ सेत्स्वाहा इदमद्भ्यः ० ॐ स्योनापृथिविनोभवानृक्षरांनिवेशनी यच्छा
 नःशर्मसप्रथाःस्वाहा इदं पृथिव्यै ० ॐ इदं विष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिदधेपदं समूढमस्यै
 पा - सुरेस्वाहा इदं विष्णवे ० ॐ सजोषा इन्द्रसगणो मरुद्भिः सोमं पिववृत्रहाशूरवि
 दान जहि शत्रूँरपमृधो नुदस्वाथा भयंकृणु हि विवश्वतो नः स्वाहा इदमिन्द्राय ० ॐ अ
 दित्यैरास्नासीन्द्राण्याउष्णीषः पूषा सिघमायिदीष्वस्वाहा इदमिन्द्राण्यै ० ॐ प्रजापते
 नत्वदेतान्यन्यो विश्वारूपाणि परितावभूव यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु वयः स्या
 मपतयोरयीणाः स्वाहा इदं प्रजापतये ० ॐ नमोऽस्तु सर्पेभ्यो ये केचन पृथिवामिनु ये
 अंतरिक्षे ये दिवितेभ्यः सर्पेभ्यो नमः स्वाहा इदं सर्पेभ्यः ० ॐ ब्रह्मजज्ञानं प्रथमं पुरस्ता

अतश्चैवादावितम्यः सपम्यानिमः स्वाहा इदसपम्यः० ॐ ब्रह्मजज्ञानप्रथमंपुरस्ता

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

द्विसीमतःसुरुचोव्वेनआवः सबुध्याउपमाअस्याविष्टाः सतश्चयोनिमसतश्चविवः
स्वाहा इदंब्रह्मणे० इतिनवग्रहप्रत्याधिदेवतानां होमः ॥ अथपंचलोकपालानांहोमः
ॐ गणानांत्वागणपति २ हवामहोप्रियाणांत्वाप्रियपति हवामहेनिधीनांत्वानि
धिपतिःहवामहेव्वसोममआहमजानिगर्भधमात्वामजासिगर्भधंस्वाहा इदंगणप
तये० ॐ अम्बेअम्बिकेऽम्बालिकेनमानयतिकश्चन ससस्त्यश्चकः सुभद्रिकांकांपी
लवासिनींस्वाहा इदंदुर्गायै० ॐ वातोवामनोवागंधर्वाः सप्तविंशतिः तेअग्रेश्च-
मयुजंस्ते अस्मिञ्जवमादधुःस्वाहा इदंवायवे० ॐ उर्ध्वाऽस्यसमिधोभवन्त्यूर्ध्वा
शुक्राशोचि २ ष्यग्रेः द्युमत्तमासुप्रतीकस्यसूनोः स्वाहा इदमाकाशाय० ॐ अ
श्विनोर्भेषज्येनतेजसेब्रह्मवर्चसायाभिषिचामिसरस्वत्यैभेषज्येनवीर्यायान्नाद्याया

वा.ह.

॥२५॥

भिषिंचामीन्द्रस्येन्द्रियेणबलायश्रियैयशसेऽभिषिंचामिस्वाहा इदमश्विभ्यां० इति
 पंचलोकपालानां होमः अथ दशदिक्पालानां होमः ॐ त्रातागमिन्द्रमवितारमिन्द्र
 हवेहवेमुहव ॥ शूरमिन्द्रं हव्यामिशक्रं पुरुहूतमिन्द्र ॥ स्वस्ति नो मघवाधा त्विन्दः स्वा
 हा इदमिन्द्राय नमम ॐ अग्निदूतं पुरोदधे हव्यवाहमुपब्रुवे देवां २ आसादयादिह
 स्वाहा इदमग्नये नमम ॐ असियमो अस्यादित्यो अर्वन्नसिन्नितो गुत्थेन व्रतेन असि
 सोमेन समया विपृक्त आहुस्ते त्रीणि दिवि बंधनानि स्वाहा इदं यमाय० ॐ एष ते निर्वृते
 भागस्तं जुषस्व स्वाहाऽग्निनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पुरः सद्भ्यः स्वाहा यमनेत्रेभ्यो देवेभ्यो दाक्षि
 णा सद्भ्यः स्वाहा विश्वे देवनेत्रेभ्यो देवेभ्यः पश्चात् सद्भ्यः स्वाहा मित्रावरुणनेत्रेभ्यो वा
 मरुतेभ्यो वा देवेभ्यो उत्तरा सद्भ्यः स्वाहा सोमनेत्रेभ्यो देवेभ्यो उपरि सद्भ्यो दुवः स्वं

पद्धति

॥२५॥

मरुन्नत्रभ्याविदवभ्यउत्तरासद्ध्यः स्वाहा सामनत्रभ्यादवभ्यउपारेसद्ध्योदुवः स्व

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

तस्तेभ्यः स्वाहा इदंनिर्ऋतये० ॐ इदमेववरुणश्रुधीहवमद्याचमृडय त्वामवस्युराच
केस्वाहा इदंवरुणाय० ॐ वायुरग्रेगायज्ञप्रीः साकंगन्मनसायज्ञं शिवोनियुद्धिः शि
वाभिःस्वाहा इदंवायवे० ॐ कुविदंगयवमन्तोयवंचिद्यथादांत्यनुपूर्वाविषूय इहेहैषां
कृणुहिभोजनानियेवर्हिषोनमउक्तियजंतिस्वाहा इदंकुबेराय० ॐ ईशाव्वास्यमिदः
सर्वयत्किंचजगत्यांजगत् तेनत्यक्तेनभुंजीथामागृधःकस्यस्विद्धनंस्वाहा इदमीशा
नाय० अत्रोदकस्पर्शः ॐ नमोऽस्तुसर्पेभ्योयेकेचपृथिवीमनु येअंतरिक्षेयेदिवि
तेभ्यःसर्पेभ्योनमः स्वाहा इदमनंताय० ॐ ब्रह्मजज्ञानंप्रथमंपुरस्ताद्विमामितः सुरु
चोवेनआवःसबुध्न्याऽऽउपमाऽअस्यव्विष्टाःसतश्चयोनिमसतश्चव्विवःस्वाहा इदं
ब्रह्मणे०इतिदशदिक्पालानांहोमः ॥ अथप्रधानदेवस्यहोमः ॐ नमोभगवतेवासु

वा. ह.

॥२६॥

देवायस्वाहा शांताकारं भुजगशयनं पद्मनाभं मुरेशं विश्वाधारं गगनसदृशं मेघवर्णं
 शुभांगम् ॥ लक्ष्मीकांतं कमलनयनं योगिभिर्ध्यानगम्यं वंदे विष्णुं भवभयहरं सर्व
 लोकैकनाथम् ॥ १ ॥ ॐ नमः शिवाय ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचंद्रावतंसं
 रत्नाकल्पोज्ज्वलांगपरशुमृगवराभीतिहस्तं प्रसन्नम् ॥ पद्मासीनं समंतात्स्तुतममर
 गणैर्व्याघ्रकृत्तिंवसानां विश्वाद्यं विश्वदंद्यां नखिलभयहरं पंचवक्त्रं त्रिनेत्रम् २ तत्र दुर्गो
 त्सवे ॐ जयंती मंगलाकाली भद्रकाली कपालिनी । दुर्गाक्षमा शिवाधात्री स्वाहा
 स्वधानमोऽस्तुते ॥ अमुकप्रधानदेवतायै स्वाहा० अथानंतरं व्याहृतिहोमः ॐ
 भूः स्वाहा इदमग्नये० ॐ भुवः स्वाहा इदं वायवे नमः ॐ स्वः स्वाहा इदं सूर्याय०
 इति व्याहृतिहोमः ॥ अथ सर्वतो भद्रमंडलदेवतानां होमः गणपतये स्वा० दुर्गायै

पद्धति

॥२६॥

शतव्याहृतहामः ॥ अथसवतामद्रमडलदेवतानाहामः गणपतयस्वा० दुर्गायै

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

स्वा० ब्रह्मणे० सोमाय० ईशानाय० इन्द्राय० अग्नये० यमाय० निर्ऋतये०
वरुणाय० वायवे० ध्रुवाय० अध्वराय० सोमाय० अद्भ्यः० अनिलाय० नला
यस्वाहा प्रत्यूषायस्वा० प्रभासायस्वा० अजाय० एकपदे० अहिर्बुध्न्याय० विरूपा
क्षाय० रैवतायस्वा० रहायस्वा० बहुरूपाय० त्र्यम्बकाय० सुरेश्वराय० सावित्रे०
जयन्ताय० पिनाकिने० रुद्रायस्वा० धात्रेस्वा० मित्रायस्वा० यमाय० रुद्राय०
वरुणाय० सूर्याय० भगाय० विवस्वतेस्वा० पूष्णेस्वा० सवित्रेस्वा० त्वष्ट्रे०
विष्णवे० अश्विभ्यां० क्रतवे० दक्षाय० वसवे० सत्यायस्वा० कालायस्वा० कामा
यस्वा० अध्वराय० रोचनाय० पुरुरवसे० आर्द्रवाय० सोमपायस्वा० अग्निष्वा
त्तायस्वा० बर्हिषदे० सुकलाय० एकशृंगाय० शूद्राय० सोमाय० कश्यपाय० अ

वा. ह.

॥२७॥

त्रये० भरद्वाजाय० विश्वामित्राय० गौतमाय० जमदग्नये० वसिष्ठाय० अनंताय०
 वासुकये० शेषाय० तक्षकाय० कर्कोटकाय० पद्माय० महापद्माय० शंखपालाय०
 कंबलाय० पिशाचेभ्यः० गुह्यकेभ्यः० सिद्धेभ्यः० भूतेभ्यः० सर्पेभ्यः० विश्वावसवे०
 गंधर्वाय० हाहै० हूहे० घृताच्यै० मेनकायै० रंभायै० उर्वश्यै० तिलोत्तमायै० सु
 केश्यै० मंजुघोषायै० रुद्रेभ्यः० स्कंदाय० नंदीश्वराय० शूलाय० महादेवाय० रु
 द्राय० श्रियै० विष्णवे० मरुद्गणाय० पितृभ्यः० रोगाय० मृत्यवे० रोगाय० व
 सुभ्यः० विघ्नराजाय० अद्भ्यः० समीराय० मारुतायस्वाहा मरुतेस्वा० जगत्प्रा
 णाय० समीरणायस्वाहा मातरिश्वने० मेदिन्यै० गंगायैस्वाहा सरस्वत्यै० शरय्वै०
 कौशिक्यै० वेत्रवत्यै० गोदायै० ताप्यै० रेवायै० पयोदायै० कृष्णायै० भीमर

पद्धति

॥२७॥

काशक्य० वेत्रवत्य० गदाय० तप्य० रवाय० पयादाय० कृष्णाय० भीमर

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

थ्यै० तुंगभद्रायै० क्षुद्रनदीभ्यः० लवणसमुद्राय० इक्षुसमुद्राय० सुरासमुद्राय०
सर्पिःसमुद्राय० दधिसमुद्राय० क्षीरसमुद्राय० जीवनसमुद्राय० आदित्याय०
सोमाय० भौमाय० बुधाय० बृहस्पतये० शुक्राय० शनैश्वराय० राहवे० केतवे०
ब्राह्म्यै० माहेश्वर्यै० कौमार्यै० वैष्णव्यै० वाराह्यै० इंद्रायै० चामुंडायै० वज्रायै०
शक्त्यै० दंडाय० खड्गाय० पाशाय० अंकुशाय० गदायै० त्रिशूलाय० पद्माय०
चक्राय० श्रीमहाविष्णवेस्वाहा ॥ अथदशदिक्पालादीनां बलिदानम् तद्यथा पूर्वैः
न्द्रायसांगायसपरिवारायसायुधायसशक्तिकायएतंसदीपं दधिमाषभक्तबलिसमर्प
यामि मोहन्द्रदिशं रक्षबलिं भक्ष अस्य सकुटुंबस्य आयुष्कर्ता शांतिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदो
भव १ आग्नेय्यां अग्नये सांगायसपरिवारायसायुधायसशक्तिकायएतंसदीपं दधि

वा. ह.

॥२८॥

माषभक्तबलिंसमर्पयामि भोअग्नेदिशंरक्षबलिंभक्षयजमानस्यसकुटुंबस्यआयु
 ष्कर्ताक्षेमकर्ताशांतिकर्तातुष्टिकर्तापुष्टिकर्तावरदोभव २ दक्षिणेयभायसांगायसप
 रिवारायसायुधायसशक्तिकायएतंसदीपंदधिमाषभक्तबलिंसमर्पयामि भोयमदि
 शंरक्षबलिंभक्षयजमानस्य सकुटुंबस्य आयुष्कर्तातुष्टिकर्तापुष्टिकर्तावरदोभव ३
 नैर्ऋत्यांनिर्ऋतयेसांगायसपरिवारायसायुधायसशक्तिकायएतंसदीपंदधिमाषभ
 क्तबलिंसमर्पयामि भोनिर्ऋतेदिशंरक्षबलिंभक्षअस्ययजमानस्यसकुटुंबस्य आयु
 ष्कर्ताक्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदोभव ४ पश्चिमेवरुणायसांगा
 यसपरिवारायसायुधायसशक्तिकायएतंसदीपंदधिमाषभक्तबलिंसमर्पयामि भो
 वरुणदिशंरक्षबलिंभक्षअस्ययजमानस्यसकुटुंबस्य आयुष्कर्ताक्षेमकर्ता शांतिक-

पद्धति

॥२८॥

तां तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदो भव ५ वायव्यां वायवे सांगाय सपरिवाराय सायुधाय
 सशक्तिकाय एतं सदीपं दधिमाषभक्तबलिं समर्पयामि भो वायो दिशं रक्ष बलिं भक्ष अ
 स्य यजमानस्य सकुटुम्बस्य आयुष्कर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता व
 रदो भव ६ उत्तरे कुबेराय सांगाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं सदीपं दधि
 माषभक्तबलिं समर्पयामि भो कुबेर दिशं रक्ष बलिं भक्ष अस्य यजमानस्य सकुटुम्बस्य
 आयुष्कर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदो भव ७ ईशान्यां ईशाना
 य सांगाय सपरिवाराय सायुधाय सशक्तिकाय एतं सदीपं दधिमाषभक्तबलिं समर्पया
 मि भो ईशान दिशं रक्ष बलिं भक्ष अस्य यजमानस्य सकुटुम्बस्य आयुष्कर्ता क्षेमकर्ता
 शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टिकर्ता वरदो भव ८ ईशान पूर्वयोर्मध्ये ब्रह्मणे सांगाय सपरि

वा. ह.

॥२६॥

पद्धति

वारायसायुधायसशक्तिकायएतंसदीपंदधिमाषभक्तबलिंसमर्पयामि भोब्रह्मन्दि
 शंरक्षबलिंभक्षअस्ययजमानस्यसकुटुंबस्य आयुष्कर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टि
 कर्ता पुष्टिकर्ता वरदोभव ९ निऋतिपश्चिमयोर्मध्येअनंतायसांगायसपरिवाराय
 सायुधायसशक्तिकायएतंसदीपंदधिमाषभक्तबलिंसमर्पयामि भोअनंतदिशंरक्षव
 लिंभक्षअस्ययजमानस्यसकुटुंबस्य आयुष्कर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टिकर्ता पुष्टि
 कर्ता वरदोभव १० इतिदशदिक्पालबलिः ॥ अथनवग्रहबलिः ग्रहेभ्यःसांगेभ्यः
 सपरिवारेभ्यः सायुधेभ्यः सशक्तिकेभ्यः एतंसदीपंदधिमाषभक्तबलिंसमर्पया
 मि भोग्रहाः दिशोरक्षध्वं बलिंभक्षध्वं अस्ययजमानस्यसकुटुंबस्य आयु
 ष्कर्तारः शांतिकर्तारः तुष्टिकर्तारः पुष्टिकर्तारः वरदाभवत इतिग्रहादिबलिः ॥

॥२६॥

क्तारः शांतिकर्तारः तुष्टिकर्तारः पुष्टिकर्तारः वरदाभवत इतिग्रहादेवाल्लः ॥ २६ ॥

Digitized by Arya Samaj Foundation, Chennai and eGangotri.

दुर्गायैसांगायेसपरिवारायैसायुधायैसशक्तिकायै एतसदापदाधिमाषभक्तबलिंसम
र्पयामि भोदुर्गे दिशंरक्षबलिभक्षअस्ययजमानस्यकुटुंबस्यआयुष्कर्त्री क्षेमकर्त्री
शांतिकर्त्री तुष्टिकर्त्री पुष्टिकर्त्री वरदाभव इतिदुर्गायैबलिंदद्यात् ॥ अथक्षेत्रपालव
लिः दधिमाषसिंदूरकज्जलदीपद्रव्यसहितंपात्रेनिधाय क्षेत्रपालायशाकिनीडाकि
नीभूतप्रेतवेतालपिशाचसहितायइमंबलिंसमर्पयामि भोक्षेत्रपाल दिशोरक्षबलिं
भक्षममयजमानस्यसकुटुंबस्यसपरिवारस्यआयुष्कर्ता क्षेमकर्ता शांतिकर्ता तुष्टि
कर्ता पुष्टिकर्ता वरदाभव १ ततः ॐ भूतायत्वानारातयेस्वरभिविष्येखंद २ हं
तांदुर्याः पृथिव्यामुर्वतरिक्षमन्वेमि पृथिव्यास्त्वानाभौसादयाम्यादित्याऽउपस्थेग्रे
हव्य २ रक्ष अनेनक्षेत्रपतिबलिनेतारंप्रतितंदुलान्प्रक्षिपेत् तदंतेस्विष्टकृद्धोमः

वा. ह.

॥३०॥

ॐ अग्नयेस्विष्टकृतेस्वाहा इदमग्नयेस्विष्टकृते० इतिस्विष्टकृतम् ब्रह्मणे पूर्णपात्रदानं
 अद्येत्यादिकृतस्यास्य यागस्य सांगता सिद्ध्यर्थमिदं पूर्णपात्रं प्रजापतिदेवतं ब्रह्मणे
 दातुमहमुत्सृजे ततो ब्रह्मग्रंथिविमोकः ॐ सुमित्रियानऽआपऽओषधयः सन्तु इति
 पवित्रकंगृहीत्वा प्रणीता जलेन शिरः संसृज्य ॐ दुर्मित्रियास्तस्मै सन्तु योऽस्मान् द्वेष्टियं
 च व्वयं द्विष्मः इति ऐशान्यां प्रणीतान्युब्जीकुर्यात् ततो गोदानं । अथ पूर्णाहुतिसं
 कल्पः अद्येत्यादि० अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकवासरे अमुकयज्ञकर्मणा अ
 मुकेष्टदेवताप्रीतये मम मनोभिलषितं धर्मार्थकामादियथेप्सितायुरारोग्यैश्वर्यपुत्र
 पशुसखिसुहृत्संबन्धिबंधुसंपदिष्टादिप्राप्तये च ब्राह्मणद्वारा मत्कारिते अमुकयज्ञकर्म
 णि गणपतिगौर्यादिनवग्रहाद्यधिदेवप्रत्यधिदेवपंचलोकपालदिक्पालाद्यावाहिते

पद्धति

॥३०॥

पिण्गणपतिगाथ्यादिनवग्रहाद्याधदवप्रत्याधदवपंचलोकपालदिक्पालाद्यावाहिते

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

ष्टदेवताप्रीतयेस्वैर्मन्त्रैर्यवतिलतंदुलाज्याहुतिभिः परिपूर्णतासिद्धये पूर्णाहुतिर्होममहं
करिष्ये यजमानः सपत्नीकः आचार्यस्पृक्ष्य दक्षिणस्कंधं स्पृशन्ताम्बूलपूगफलाक्षत
घृतं वा घृतपूर्णनारिकेलं वा सुवेकृत्वा पूर्णाहुतिं दद्यात् तद्यथा ॐ पूर्णाद्विपरापत
सुपूर्णा पुनरापत वस्नेव विवक्रीणावहा इषमूर्ज ५ शतक्रतो स्वाहा इति पूर्णाहुतिः
॥ अथ बर्हिर्होमः ॐ देवागातु विदो गातुं वित्वा गातुमि त मनसस्पत इमं देवयज्ञ ५
स्वाहा व्वातेधाः स्वाहा इति बर्हिर्होमः अथ भस्म वंदनं त्र्यायुषकरणं ॐ त्र्यायुषं जम
दग्नेः इति ललाटे कश्यपस्य त्र्यायुषमिति ग्रीवायां यद्वेवेषु त्र्यायुषमिति दक्षिण
बाहुमूले तन्नो अस्तु त्र्यायुषमिति हृदि इति त्र्यायुषकरणं ततः नीराजनं साज्यं त्रिवर्ति
संयुक्तं वह्निना योजितं मया । दीपं गृहाण देवेश त्रैलोक्यतिमिरापहम् ॥ ततः पुष्पां

वा. ह.

॥३१॥

जलिंगृहीत्वा यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् तेहनाकंमहि
 मानःसचन्तयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः ॥ १ ॥ राजाधिराजायप्रसत्त्वसाहिने नमो
 वयंवैश्रवणायकुर्महे समेकामान्कामकामायमत्त्यम् कामेश्वरोवैश्रवणोददातु
 कुबेरायवैश्रवणाय महाराजायनमः ॐ स्वस्ति साम्राज्यंभोज्यंस्वाराज्यंवै
 राज्यंपारमेष्ठ्यंराज्यंमहाराज्यमाधिपत्यमयंसमंतपर्यायीस्यात्सार्वभौमः सार्वायुष
 आंतादापरार्धात् पृथिव्यैसमुद्रपर्यंतायाएकराजिति तदप्येषश्लोकोऽभिगीतोम
 रुतःपरिवेष्टारोमरुत्तस्यावसन्नगृहे आविक्षितस्यकामप्रेर्विश्वेदेवाःसभासद इति
 विश्वतश्चक्षुरुतव्विश्वतोमुखोव्विश्वतोबाहुरुतव्विश्वतस्पात संबाहुभ्यांधमतिसं
 पतत्रैर्द्यावाभूमिंजनयन्देवएकः श्रीभवानीशंकरमहाविष्णुपंचायतनदेवताभ्यो

पद्धति

॥३१॥

नमः मंत्रपुष्पांजलिसमर्पयामि यानिकानिचपापानिजन्मांतरकृतानिच । तानि
 तानिविनश्यंतिप्रदक्षिणपदेपदे ॥ अपराधसहस्राणिक्रियंतेऽहर्निशंमया । दासोऽहं
 क्षम्यतां देवक्षमस्वपरमेश्वर । आवाहनंनजानामिनजानामिविसर्जनम् पूजांचै
 वनजानामिक्षम्यतांपरमेश्वर ॥ अन्यथाशरणंनास्तित्वमेवशरणंमम । तस्मा
 त्कारुण्यभावेनरक्षत्वंपरमेश्वर ॥ इतिप्रार्थना ॥ अथदक्षिणासंकल्पः इदं
 ब्रह्मणे इदमाचार्याय इदमृगवेदमूर्तये यजुर्वेदमूर्तये सामवेदमूर्तये अथर्ववेद
 मूर्तये हिरण्यान्नभूदानंकांस्यपात्रंसोमदैवतं ताम्रपात्रंमूर्यदैवतं हिरण्यमग्निदै
 वतं रजतंपितृदैवतं आसनंवनस्पतिदैवतं कमंडलुं वरुणदैवतं कंकणं वरुणदैवतं
 मुकुटंप्रजापतिदैवतं उपानहौयमदैवते शय्यातूलिकेइन्द्रदैवते गवांब्रह्मणेत्यादिषड्

वा. ह.

॥३२॥

त्विगभ्योयदत्तं तेन यज्ञपुरुषः प्रजापतिः प्रीयताम् ततोऽभिषेकं कुर्यात् पत्नी वामतः रुद्र
 कलशात्पल्लवोदकैः सकलत्रपुत्रमभिषिंचेत् ॐ देवस्य त्वासवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां
 पूष्णो हस्ताभ्यां सरस्वत्यै वाचो यंतु र्यत्रिये दधामि बृहस्पतेर्द्वा साम्राज्येनाभिषिञ्चा
 म्यसौ ॐ देवस्य त्वासवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां सरस्वत्यै वाचो यंतु
 र्यत्रेणाग्नेः साम्राज्येनाभिषिञ्चामि ॐ देवस्य त्वासवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो ह
 स्ताभ्यां अश्विनोर्भैषज्येन तेजसे ब्रह्मवर्चसायाभिषिञ्चामि सरस्वत्यै भैषज्येन ऋषीया
 यान्नाद्यायाभिषिञ्चामीन्द्रस्येन्द्रियेण बलाय श्रियै यशसेऽभिषिञ्चामि ॐ पालाशं भ
 वतितेन ब्राह्मणोभिषिंचति ब्रह्मवैपलाशो ब्रह्मणैवैनमेतदभिषिंचति यवकल्पां जुहोति
 प्राणावैकल्पाऽअमृतमुवै प्राणाऽमृतेनैवैनमेतदभिषिंचति सर्वेषां वाऽएष वेदाना ५

पद्धति

॥३२॥

प्राणविकल्पाऽमृतमुवप्राणिऽमृतनवनमतदाभाषचात सवषावाऽएषवदाना २

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

रसायत्सामसर्वेषामेवैनमेतद्वेदाना २ रसेनाभिषिंचति आपोहिष्ठेतित्रिभिः ग
णाधिपोभानुशशीधरासुतोबुधोगुरुभार्गवसूर्यनन्दनः । राहुश्चकेतुप्रभृतिर्नवग्रहाः
कुर्वन्तुवःपूर्णमनोरथंसदा ॥ १ ॥ उपेन्द्रइन्द्रोवरुणोहुताशनोधर्मोयमोवायुर्हरिश्च
तुर्भुजः । गन्धर्वयक्षोरगसिद्धचारणाःकुर्वन्तुवःपूर्णमनोरथंसदा ॥ २ ॥ नलोदधी
चिःसगरःपुरूरवाःसकौन्तलेयोभरतोधनंजयः । रामत्रयंवेनवलीयुधिष्ठिरःकुर्वन्तु
वःपूर्णमनोरथंसदा ॥ ३ ॥ मनुर्मरीचिर्भृगुदक्षनारदाःपराशरोव्यासवसिष्ठभार्गवाः ।
वाल्मीकिकुम्भोद्भवगर्गगौतमाःकुर्वन्तुवःपूर्णमनोरथंसदा ॥ ४ ॥ रम्भाशचीसत्य
वतीचदेवकीगौरीचलक्ष्मीश्चदितिश्चरुक्मिणी । कूर्मो गजेन्द्रोऽप्यचराचराधराःकु
र्वन्तुवःपूर्णमनोरथंसदा ॥ ५ ॥ गंगाचक्षिप्रायमुनासरस्वतीगोदावरीवेत्रवतीचन

वा.ह.

॥३३॥

मदा ॥ साचंद्रभागावरुणाअशीनदीकुर्वन्तुवःपूर्णमनोरथंसदा ॥६॥ तुंगंप्रभासं
 गुरुचक्रपुष्करंगयाभिमुक्तावदरीवटेश्वरः । केदारपम्पासरनैमिषारकंकुर्वन्तुवःपूर्ण
 मनोरथंसदा ॥ ७ ॥ शंखश्चदूर्वासितपत्रचामरंमणिः प्रदीपोवररत्नकांचनम् । स
 म्पूर्णकुंभःसहितोहुताशनःकुर्वन्तुवःपूर्णमनोरथंसदा ॥ ८ ॥ प्रयाणकालेयदिवासु
 मङ्गलेप्रभातकालेचतुपाभिषेचनं । व्यासेनसम्पूर्णमनोरथाष्टकंकुर्वन्तुवःपूर्णमनोर
 थंसदा ॥९॥ इतिअभिषेकः । अथतिलकमंत्रदानम् स्वस्तिनइन्द्रोवृद्धश्रवाःस्वस्ति
 नःपूषाव्विश्ववेदाः । स्वस्तिनस्ताक्षर्योअरिष्टनेमिःस्वस्तिनोबृहस्पतिर्दधातु ॥१॥
 मंत्रार्थाःसफलाःसंतुपूर्णाःसंतुमनोरथाः । शत्रूणांबुद्धिनाशोऽस्तुमित्राणामुदयोऽस्तु
 वः ॥ २ ॥ अथाग्निप्रार्थनाविसर्जनंच गच्छत्वंभगवन्नग्रेस्वस्थानेकुंडमध्यतः । हु

पद्धति

॥३३॥

वः ॥ २ ॥ अथाग्निप्राथिना विमर्जनं च गच्छत्वं भगवन्नग्रे स्वस्थानं कुण्डमध्यतः । हु

Digitized by Arya Samaj Foundation Chennai and eGangotri

तमादाय देवेभ्यः शीघ्रं देहि प्रसीद मे ॥ १ ॥ ॐ गच्छ गच्छ सुरश्रेष्ठ स्वस्थाने परमेश्वर ।
यत्र ब्रह्मादयो देवास्तत्र गच्छ हुताशन ॥ २ ॥ अथ नवग्रहादीं न्विसर्जयेत् अक्षताना
दाय भूमिमध्ये गच्छ सिद्धगोलोके त्वं प्रजापते । वरुण त्वं जले गच्छ सागरे कलशव्रज
॥ १ ॥ होमांते गच्छ गणपते ब्रह्मांडे त्वं पितामह । विष्णो त्वं गच्छ वैकुण्ठे कैलासे त्वं महेश्वर
॥ २ ॥ लक्ष्मि त्वं विष्णु पार्श्वे तु स्वभर्तारमनुव्रज । रवे गच्छ कलिं गे त्वं चंद्र त्वं यमुना तटे ॥
॥ ३ ॥ अवन्तीं गच्छ भौम त्वं बुध त्वं मगधे व्रज । जीव व्रज सिंधु देशे कवे भोजकटे व्रज ॥
॥ ४ ॥ शने त्वं गच्छ सौराष्ट्रे राहो पौठानिकं व्रज । केतो त्वं वेदीं गच्छ त्वं स्वस्थानं नवग्रहाः
॥ ५ ॥ इंद्रा मरावतीं गच्छ तथा ग्रेयीं च पावक । संयमिनीं व्रज यमनैर्ऋतीं व्रज निर्ऋते ॥
॥ ६ ॥ वरुणां भो निधौ गच्छ सर्वत्र व्रज मारुत । कुबेरालकां गच्छ त्वमीशैशानीं दिशं

वा.ह.

॥३४॥

पद्धति

ब्रज ॥ ७ ॥ माहेन्द्रेत्वं ब्रजागस्त्य ध्रुवत्वं मेरुपर्वते । तथा भवद्विर्ऋषयोगंतव्यमृषिमंडले
 ॥ ८ ॥ वसवोऽष्टौ तु गंगायां रुद्र रुद्रपुरीं ब्रज । गंधर्वाः किन्नराः सर्वे स्वं स्वं स्थानं च गच्छ
 त ॥ ९ ॥ यांतु देवगणाः सर्वे पूजामादाय मामकीम् । इष्टकामप्रसिद्धयर्थं पुनरागम
 नाय च ॥ १० ॥ रूपं देहि जयं देहि यशो देहि द्विषोजहि । पुत्रान् देहि धनं देहि सर्वान्का
 मांश्च देहि मे ॥ ११ ॥ चतुर्भिश्च चतुर्भिश्च द्वाभ्यां पंचभिरेव च । हूयते च पुनर्द्वाभ्यां स
 मे विष्णुः प्रसीदतु ॥ १२ ॥ यस्य स्मृत्या च नामोक्त्या तपः पूजा क्रियादिषु । न्यूनं संपू
 र्णं तां याति सद्यो वंदेत मच्युतम् ॥ १३ ॥ ततो ब्राह्मणान् भोजयित्वा कुटुंबजनैः परिवृ
 तः स्वयं भोजनं कुर्यात् ॥ ॥ इति वसिष्ठोक्ता हवनपद्धतिः समाप्ता ॥ ॥

॥३४॥

पुस्तक मिलनेका ठिकाना—
प्रकाशक—बाबू कन्हैयालाल बृजभूषणदास,
कचौरीगली, बनारस सिटी ।

बी. एल्. पावगी द्वारा हितचिन्तक प्रेस, रामघाट, बनारस सिटी में मुद्रित: १५७० a

इति वासिष्ठीहवनपद्धतिः समाप्ता ॥

